EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 16.7.2025
COM(2025) 547 final

2025/0221 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu aastateks 2028–2034, muudetakse määrust (EL) 2024/1679 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/1153

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

16. juulil 2025 võttis komisjon vastu ettepaneku järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta 2027. aasta järgseks perioodiks, sealhulgas 81 428 000 000 euro suuruse rahastamispaketi Euroopa ühendamise rahastule investeeringuteks üleeuroopalistesse transpordivõrkudesse ja energiataristusse, sealhulgas sõjaväelise liikuvuse ja taastuvenergeetikaprojektidesse. Ettepaneku eesmärk on luua õiguslik alus Euroopa ühendamise rahastu jätkamisele ajavahemikuks 2028–2034.

• Põhjused ja eesmärgid

Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu saavutamiseks vajab EL ajakohast, hästi toimivat ja vastupidavat taristut, et aidata ühendada ja integreerida transpordi- ja energeetikasektorit kogu ELis ja kõigis selle piirkondades. Sellised ühendused on olulised, et tagada isikute, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumine.

Üleeuroopalised transpordi- ja energiavõrgud:

- hõlbustavad piiriüleseid ühendusi;
- tagavad ELi julgeoleku;
- suurendavad Euroopa sotsiaalse turumajanduse konkurentsivõimet;
- aitavad kaasa kliimamuutuse vastu võitlemisele ning
- vähendavad isoleeritust ning edendavad suuremat majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust.

ELi vastupanuvõime ja sõjalise valmisoleku suurendamine nõuab ka suure läbilaskevõimega üleeuroopalisi võrke.

Sujuvad transpordi- ja energiaühendused kogu Euroopas aitavad kaasa ühtse turu edule. Need toovad käegakatsutavat kasu kõigile Euroopa kodanikele ja ettevõtjatele, muutes reisimise, kaubaveo ning turvalisele, taskukohasele ja vähese CO_2 heitega energiale juurdepääsu tõhusamaks ja kestlikumaks.

Selleks toetatakse Euroopa ühendamise rahastust investeeringuid nii transpordi- kui ka energiataristusse üleeuroopaliste võrkude arendamise ja piiriüleste taastuvenergiaprojektide kaudu. Võttes arvesse looduslike ja tehnoloogiliste ohtude, muutuvate julgeolekuohtude ja muude häiretega seotud riskide suurenemist, on oluline tagada, et Euroopa ühendamise rahastu raames tehtavad investeeringud oleksid riskiteadlikud ja katastroofidele vastupidavad kooskõlas ELi kriisivalmiduse strateegia eesmärkidega.

Euroopa ühendamise rahastu keskendub projektidele, millel on ELi jaoks suurim lisaväärtus, ning kiirendab investeeringuid piiriülese mõjuga projektidesse ja üleeuroopalistesse koostalitlusvõimelistesse süsteemidesse, mille rahastamist tuleb jätkata ka pärast 2027. aastat. Toetades piiriüleseid projekte otse ELi tasandil, aitab Euroopa ühendamise rahastu ületada kooskõlastusprobleeme, mis tulenevad projektide mitut jurisdiktsiooni hõlmavast olemusest. Tänu oma tõhusatele toimimisviisidele aitab Euroopa ühendamise rahastu kõrvaldada turutõrkeid ning aidata võimendada täiendavaid investeeringuid ja rahastamist muudest allikatest, nagu riigieelarved, riiklikud energiatariifisüsteemid ja erasektor, kasutades kõiki finantsmääruse alusel kättesaadavaid vahendeid.

Transpordivaldkonnas on Euroopa ühendamise rahastu eesmärk aidata kaasa üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) väljakujundamisele, keskendudes põhi- ja laiendatud põhivõrgu väljakujundamisele 2030. ja 2040. aastaks. Üleeuroopalise mitmeliigilise transpordivõrgu arendamine on Euroopa majanduskasvu ja jätkusuutlikkuse põhitingimus – alates sadamatest, mis on sisenemispunktideks põhilistesse maismaaühendustesse, mis on vajalikud ühtse turu ja piirkondade ühenduvuse jaoks. Sellega seoses keskendub Euroopa ühendamise rahastu eelkõige taristuprojektidele, millel on tugev piiriülene mõõde, näiteks Rail Baltica projekt, Brenneri baastunnel, Seine-Escaut' siseveetee, Brno-Bratislava, Thessaloniki-Bucharest või TEN-T sadamate sisemaaühenduste arendamine.

Tihedas koostöös Euroopa Konkurentsivõime Fondi ning riiklike ja piirkondlike partnerluskavadega toetatakse Euroopa ühendamise rahastust ka koostalitlusvõimelist, ohutut ja arukat liikuvust TEN-T võrgus (näiteks võttes kasutusele Euroopa liikluskorraldussüsteemid, näiteks Euroopa raudteeliikluse juhtimissüsteemi või jõeteabeteenused siseveeteedel) või vajaduse korral tagades nende ühenduse koostalitlusvõime, standardite või kasutajaterminalide kaudu ELi kosmosesüsteemidega nagu Galileo, EGNOS ja IRIS^2, positsioneerimiseks, navigeerimiseks ja ajastamiseks ning turvaliseks ühenduseks, ning aitab kaasa ELi üleminekule säästvale, vähese CO_2-heitega liikuvusele (näiteks pakkudes TEN-T sadamates laevadele kaldaäärset elektritoidet).

Euroopa ühendamise rahastust saab investeerida ka piiriülestesse ühendustesse kolmandate riikidega, rakendades TEN-T koridoride pikendamist kandidaatriikidesse. Seda tehti näiteks aastatel 2021–2027 Ukraina- ja Moldovasuunaliste ühenduste näol, parandades solidaarsuskoridoride toimimist ja alustades ettevalmistusi nende kahe riigi raudtee rööpmelaiuse ELi standarditega vastavusse viimiseks. Kuigi see oli õigustatud Venemaa Ukraina-vastasele agressioonisõjale järgnenud kriisi tõttu ja eeldades nende riikide tihedamat integratsiooni ELi turuga, suunavad sellised investeeringud vahendeid kõrvale liidu territooriumil ellu viidavatest projektidest.

Kui TENT-T piiriüleseid projekte lõpule ei viida, toob inimeste ja kaupade sõiduaja ning veokulude suurenemine kaasa majandusliku kahju, mis tuleneb kogutootlikkuse vähenemisest ja ELi-sisese kaubanduse aeglasemast kasvust. Võrreldes stsenaariumiga, mille puhul viiakse TEN-T piiriülesed projektid lõpule, vähendab see SKPd 2030. aastal 0,4 % ja 2050. aastal 0,8 %. Samuti väheneks tööhõive liikmesriikides lähtetasemega võrreldes 2030. aastal 0,08 % ja 2050. aastal 0,13 %[1].

Euroopa ühendamise rahastust tuleks eraldada ka ELi rahalisi vahendeid kahesuguse kasutusega tsiviil-sõjaliste transpordiprojektide rakendamiseks, et võimaldada kogu ELis sujuvat sõjaväelist liikuvust. ELi praegune transporditaristu (sealhulgas TEN-T) ei võimalda vägede ega raskevarustuse ja varude ulatuslikku lühikese etteteatamisajaga liigutamist. Nagu on tunnistatud 19. märtsil 2025 vastu võetud ühises valges raamatus „Euroopa kaitsevalmidus 2030", on see Euroopa julgeoleku ja kaitse jaoks asendamatu. Euroopa ühendamise rahastu aitab saavutada ka ELi kriisivalmiduse strateegia üldeesmärki luua turvaline ja vastupidav liit, mille eesmärk on säilitada ühiskonna elutähtsad funktsioonid kõigis tingimustes.

EL on kindlaks määranud neli prioriteetset mitmeliigilist sõjaväelise liikuvuse koridori, mis hõlmavad raudteed, maanteed, jõgesid ning mere- ja õhutransporti ja mis vajavad

[1] Euroopa Komisjon: liikuvuse ja transpordi peadirektoraat, Schade, W., Khanna, A., Mader, S., Streif, M. et al., *Support study on the climate adaptation and cross-border investment needs to realise the TEN-T network*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024, https://data.europa.eu/doi/10.2832/7839720

märkimisväärseid ja kiireloomulisi investeeringuid, et hõlbustada vägede ja kaitseotstarbelise varustuse liigutamist. Need hõlmavad raudteetunnelite laiendamist, maantee- ja raudteesildade tugevdamist ning sadama- ja lennujaamaterminalide laiendamist. Koos liikmesriikide ja kaitsekogukonnaga on kindlaks määratud prioriteetsed investeeringud, et kõrvaldada kõige pakilisemad kitsaskohad.

Energialiidu väljakujundamise olulise vahendina rahastatakse Euroopa ühendamise rahastust kahte liiki piiriüleseid energeetikaprojekte:

- elektri-, vesiniku- ja CO_2 transpordi sektori energiataristuprojektid, millel on märkimisväärne piiriülene mõju ja millele on TEN-E määruse alusel antud ühishuviprojekti või vastastikust huvi pakkuva projekti staatus;
- piiriülesed taastuvenergiaprojektid, mis põhinevad taastuvenergia direktiivi kohasel liikmesriikidevahelisel koostöölepingul.

Need projektid on olulised: i) ELi ja naabruses asuvate kolmandate riikide energiavarustuskindluse parandamiseks, ii) energiasüsteemi CO_2 heite vähendamiseks, iii) nii maismaa kui ka avamere taastuvate energiaallikate integreerimise hõlbustamiseks, iv) energiaturgude paremaks integreerimiseks ning v) Euroopa kodumajapidamistele ja ettevõtetele taskukohasele energiale juurdepääsu andmiseks, aidates sellega kaasa Euroopa majanduse konkurentsivõimele ja inimeste heaolule.

Oma järeldustes säästva elektrivõrgutaristu edendamise kohta, mille transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu kiitis heaks 30. mail 2024, tunnistas nõukogu, et „ elektrivõrkudes on nii ülekande- kui ka jaotustasandil enneolematu investeerimisvajadus, et tagada omavahel tihedalt ühendatud, integreeritud ja sünkroniseeritud Euroopa elektrisüsteem“, kutsus komisjoni üles „otsima võimalusi suurendada elektrivõrgutaristusse tehtavaid üldinvesteeringuid“ ning rõhutas „vajadust tugeva Euroopa ühendamise rahastu järele, et asjakohaselt reageerida suuremale vajadusele investeerida maismaal ja merel asuvate võrkude arendusprojektidesse ja neid toetada“.

- **Kooskõla kehtivate õigusnormidega**

Euroopa ühendamise rahastu üldeesmärk on toetada ELi poliitikaeesmärkide saavutamist transpordi- ja energeetikasektoris üleeuroopaliste võrkude ja piiriülese taastuvenergiaalase koostöö valdkonnas, soodustades kiiremat investeerimist ühishuviprojektidesse ja vastastikust huvi pakkuvatesse projektidesse ning toetades piiriülest koostööd taastuvenergia tootmisel.

Transpordisektoris aidatakse Euroopa ühendamise rahastuga kaasa ELi pikaajaliste eesmärkide saavutamisele, milleks on TEN-T põhivõrgu väljaehitamine 2030. aastaks,[2] laiendatud põhivõrgu väljaehitamine 2040. aastaks ja vajaduse korral TEN-T üldvõrgu väljaehitamisel edusammude tegemine 2050. aastaks ettevalmistavate uuringute kaudu. Järgmine mitmeaastane finantsraamistik on seega otsustava tähtsusega eelkõige põhivõrgu väljaehitamisel.

Euroopa ühendamise rahastust tehtavate investeeringutega toetatakse ka üleminekut puhtale, koostalitlusvõimelisele ja mitmeliigilisele liikuvusele. Euroopa ühendamise rahastu aitab

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1679, milles käsitletakse liidu suuniseid üleeuroopalise transpordivõrgu arendamise kohta ning millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1153 ja (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1315/2013 (ELT L, 2024/1679, 28.6.2024, http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1679/oj

arendada ka Euroopa kiirraudteevõrku, mille eesmärk on ühendada ELi pealinnad (sealhulgas öiste rongidega) ja kiirendada raudteekaubavedu.

Energeetikasektoris täiendab Euroopa ühendamise rahastu üleeuroopaliste energiavõrkude (TEN-E) raamistikku ning ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valikut. TEN-E määruse kohaselt kohaldatakse nendesse ühishuviprojektidesse ja vastastikust huvi pakkuvatesse projektidesse tehtavate investeeringute suhtes järgmist kolmeastmelist loogikat. Kõigepealt peaksid esimesed investeeringud tulema turult. Teiseks, kui turg ei investeeri, tuleks uurida regulatiivseid lahendusi ja kohandada vajaduse korral asjaomast õigusraamistikku. Kolmandaks, kui esimesed kaks etappi ei ole ühishuviprojektidesse vajalike investeeringute tegemiseks piisavad, võib viimase võimalusena anda Euroopa ühendamise rahastu toetusi rahastamiskõlblikele ühishuviprojektidele. Euroopa ühendamise rahastu täiendab ka taastuvenergia direktiivis sätestatud koostöömehhanisme, nagu statistilised ülekanded, ühisprojektid või ühised toetuskavad.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Transpordi- ja energiataristut ning energiatootmist toetatakse erineval määral ELi eri rahastamisprogrammidest ja -vahenditest, sealhulgas Euroopa ühendamise rahastust, riiklikest ja piirkondlikest partnerluskavadest, Euroopa konkurentsivõime fondist ja programmist „Euroopa horisont“ ning instrumendist „Globaalne Euroopa“.

On asjakohane kõige tõhusamalt ära kasutada ELi mitmesuguseid rahastamisprogramme ja -vahendeid ning sellega maksimeerida ELi toetatavate investeeringute lisaväärtust. See tuleks saavutada mitmeaastase finantsraamistiku uue struktuuri kaudu, säilitades järjepidevuse asjaomaste ELi programmide vahel, vältides kattumisi ja keskendudes investeeringutele, millel on suur Euroopa lisaväärtus.

Sellega seoses peaks Euroopa ühendamise rahastu keskenduma i) TEN-T ja TEN-E võrkude piiriülese mõõtmega projektide toetamisele, ii) sujuva sõjaväelise liikuvuse projektide toetamisele kogu ELis ja iii) taastuvenergiaalaste koostööprojektide toetamisele. Euroopa ühendamise rahastu investeeringuid tuleks täiendada riiklike ja piirkondlike partnerluskavade raames TEN-T võrku tehtavate investeeringutega.

TEN-T koridoride pikendamist kandidaatriikidesse ning kolmandate riikide transpordi- ja energiataristut tuleks toetada tihedas koostöös instrumendiga „Globaalne Euroopa“.

Püüeldakse teadusuuringute ja innovatsiooni ning Euroopa ühendamise rahastu tugeva koosloomeprotsessi poole, eelkõige kõigi transpordiliikide CO_2 heite vähendamiseks, aga ka energia valdkonnas. Programmiga „Euroopa horisont“ toetatakse jätkuvalt teadusuuringuid ja innovatsiooni transpordi ja energeetika valdkonnas. Euroopa Konkurentsivõime Fond toetab tipptasemel uuenduslike lahenduste laiendamist ja kasutuselevõttu transpordi ja energeetika CO_2 heite vähendamiseks, digitaliseerimiseks, kestlikkuseks ja vastupanuvõimeks (nt Euroopa lennuliikluse korraldamise süsteemi uus põlvkond, mida toetab tehisintellekt ja pilvetehnoloogia, tsiviil-sõjaline kahesugune kasutus ja heitevaba tulevikuparvlaev). Eelkõige tuleks kindlaks määrata selliste investeeringute jaoks parim era- ja avaliku sektori kapitali kombinatsioon.

Euroopa ühendamise rahastu meetmeid tuleks kasutada turutõrgete või mitteoptimaalsete investeerimisolukordade kõrvaldamiseks ja proportsionaalselt, nendega ei tohiks erasektori rahastamist dubleerida ega välja tõrjuda ja neil peaks olema selge Euroopa lisaväärtus. Sellega

seoses võivad Euroopa ühendamise rahastu ning hoiuste ja investeeringute liidu[3] meetmed olla vastastikku toetavad, kuna avaliku sektori rahastamine võib olla tõhus suurte taristuprojektide riskide vähendamiseks ja erainvesteeringute ELi meelitamiseks, millel on märkimisväärne võimendav mõju. Samal ajal võib tõhusate ühisinvesteerimisvahendite, näiteks Euroopa pikaajaliste investeerimisfondide (ELTIFid) kasvav kättesaadavus tõhusalt hoogustada institutsionaalsete ja muude erainvestorite pikaajalisi investeeringuid taristuprojektidesse, täiendades ja võimendades seeläbi Euroopa ühendamise rahastust kättesaadavaid rahalisi vahendeid. See tagab ka kooskõla programmi raames võetavate meetmete ja ELi riigiabi eeskirjade vahel, sealhulgas mitut riiki hõlmavate projektide, näiteks üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide vahel, vältides ühtsel turul põhjendamatuid konkurentsimoonutusi.

Liidu transpordi- ja energeetikaeesmärgid tuleb saavutada viisil, millega tagatakse konkurentsivõime, majanduskasv, ühtekuuluvus ja julgeolek kooskõlas kliima- ja keskkonnapoliitikaga. Investeeringutega tuleks toetada kliimaneutraalsust 2050. aastaks, vältima elurikkuse vähenemist ning vähendama või kõrvaldama saastet kooskõlas ELi poliitika ja õigusaktidega. Vajaduse korral võiks projektidesse integreerida looduspõhiseid lahendusi, kuna need võivad sageli suurendada vastupanuvõimet kliimamuutustele, olles seejuures kulutõhusad ja tuues ühiskonnale kasu.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Üleeuroopalisi võrke käsitletakse ELTLi artiklis 170, milles on sätestatud järgmine: „Liit aitab kaasa üleeuroopaliste võrkude rajamisele ja arendamisele transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika infrastruktuuri valdkonnas.“

ELi õigus võtta meetmeid taristu rahastamisel on toodud ELTLi artiklis 171, mis sätestab, et liit „võib toetada liikmesriikide rahastatavaid ühist huvi pakkuvaid projekte, (…) eelkõige teostatavusuuringute, laenutagatiste või intressitoetuste näol”.

ELTLi artiklis 172 on sätestatud, et Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad vastu artikli 171 lõikes 1 osutatud suunised ja muud meetmed, toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega ning regioonide komiteega.

Piiriülene koostöö taastuvenergia valdkonnas on hõlmatud ELTLi artikli 194 lõikega 1, milles on sätestatud, et siseturu rajamise ja toimimise raames ning pidades silmas vajadust säilitada ja parandada keskkonda, on liidu energiapoliitikal liikmesriikide vahelise solidaarsuse vaimus järgmised eesmärgid: a) tagada energiaturu toimimine; b) tagada energiaga varustamise kindlus liidus; [ning] c) edendada energia tõhusat kasutamist ja säästmist ning uute ja taastuvate energiaallikate väljaarendamist.

Selleks kehtestavad Euroopa Parlament ja nõukogu vastavalt ELTLi artikli 194 lõikes 2 sätestatule seadusandliku tavamenetluse kohaselt artikli 194 lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

[3] COM(2025) 124 final.

Probleemid, mille lahendamist Euroopa ühendamise rahastust toetatakse, on sedavõrd suure ulatusega ja sellist liiki, et need nõuavad ELi sekkumist, kuna neil on juba olemusest tulenevalt ELi mõõde ja neid saab tõhusamalt lahendada ELi tasandil, et üldine kasu oleks suurem, elluviimine kiirem ja kulud väiksemad, kui liikmesriikide meetmeid kooskõlastab komisjon.

ELi rahastamine on ka asjakohane vahend, millega lahendada rahastamisprobleeme, millega piiriülesed projektid tavaliselt silmitsi seisavad. Projektide tulude ja kulude ebavõrdne jaotumine asjaomaste liikmesriikide vahel raskendab nende projektide rahastamist üksnes riiklikest rahastamisallikatest.

- **Proportsionaalsus**

Ettepanek on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja kuulub piiriüleste taastuvenergiaprojektide valdkonnas üleeuroopaliste võrkude meetmete alla ELTLi artiklite 170 ja 194 tähenduses. Käesoleva ettepanekuga kavandatud meetmed piirduvad vaid ELi transpordi- ja energiataristuga ning taastuvenergiaallikate piiriülese kasutuselevõtuga.

- **Vahendi valik**

Euroopa Liidu toimimise lepingus on määratletud ka õiguslik vahend ja meetme tüüp (st rahastamine), millega sätestatakse Euroopa Ühendamise Rahastu õiguslik alus ja märgitakse, et üleeuroopaliste võrkude ülesanded, prioriteetsed eesmärgid ja ülesehituse võib kindlaks määrata määrustega.

3. TAGASIVAATELISE HINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide tagasivaateline hindamine või toimivuse kontroll**

Euroopa ühendamise rahastu (2014–2020) järelhindamine ja Euroopa ühendamise rahastu (2021–2027) vahehindamine viiakse läbi paralleelselt ja töö edeneb hästi.

2014.–2020. aasta Euroopa ühendamise rahastu puhul on kõik transpordisektori toetuslepingud 2024. aasta lõpus lõppenud ja projektid on lõpetamisel. Praeguseks on üle poole projektidest lõpetatud. Nende vahendite kasutamise määr on 91,3 % eraldatud eelarvest võrreldes viimase kehtiva toetuslepingu summaga. Seda kõrget kasutusmäära arvesse võttes saavutas väga suur osa lõpetatud projektidest toetuslepingus sätestatud eesmärgid (näiteks: edusammud piiriüleste lõikude rakendamisel, Euroopa raudteeliikluse juhtimissüsteemi kasutuselevõtt, sadamate parem sisemaaühendus, täiustatud siseveeteed jne).

2014.–2020. aasta Euroopa ühendamise rahastu energeetikasektori portfelli kuulus 149 meedet, millest 141 on juba lõpule viidud. Käimas on umbes 8 meedet, sealhulgas suured ehitusprojektid elektrisektoris. Kogu CEF-1 portfelli üldine finantsedu oli 2024. aasta lõpus 58 %.

Suurem osa praeguse Euroopa ühendamise rahastu (2021–2027) transpordieelarvest ja suurem osa energiaeelarvest on eraldatud projektidele. Euroopa ühendamise rahastu transpordi osa sõjaväelise liikuvuse eelarve (1,7 miljardit eurot) võeti kiirkorras kasutusele pärast Venemaa täiemahulist sissetungi Ukrainasse ja see on täielikult eraldatud. Viimased vahendid eraldati 2024. aasta alguses, mistõttu praeguse mitmeaastase finantsraamistiku ülejäänud neljaks aastaks vahendeid ei ole. 2024. aasta lõpuks viidi lõpule mõned projektid (nt alternatiivkütuste taristu ning ohutud ja turvalised parkimisalad). Euroopa ühendamise rahastu energeetika osa raames valiti esimese ühishuviprojektide / vastastikust huvi pakkuvate

projektide loendi raames välja ligikaudu 166 ühishuviprojekti ja vastastikust huvi pakkuvat projekti, millest 41 sai 2024. aasta projektikonkursi raames rahalisi vahendeid, mis näitab piiriülese energiataristu märkimisväärset rahastamisvajadust.

Võttes arvesse, et taristusse investeerimine on pikaajaline protsess, on liiga vara mõõta 2021.–2027. aasta Euroopa ühendamise rahastu tulemusi. Euroopa ühendamise rahastu on taganud 1,5 miljardi euro suuruse tagastamatu toetuse, parandanud ELi ja Ukraina piiriülest ühendatust ning suurendanud suutlikkust solidaarsuskoridoride ja TEN-T koridoride kaudu.

Mõlema Euroopa ühendamise rahastu hindamise esialgsed tulemused kinnitavad, et programm on seni hästi toiminud. Rahastamisvahendi ülesehitus on asjakohane, et tegeleda eelnenud rahastamispuudujäägiga suure ELi lisaväärtusega piiriüleses taristus, koondades nende projektide rahastamise sihtotstarbeliseks rahastamisvahendiks. See on kooskõlas muude ELi rahastamisvahendite ja -poliitikaga, eelkõige CO_2 heite vähendamise ja keskkonnasäästlikkuse valdkonnas. Selle juhtimismudel (kasutades konkurentsipõhiseid projektikonkursse ja vahendite otsest haldamist tsentraliseeritud asutuse kaudu) sobib hästi, et rahuldada programmi vajadusi ja tagada taotlejatele võrdsed tingimused.

Euroopa ühendamise rahastu rahastamist peetakse jätkuvalt asendamatuks, sest see võimaldab olulisi transpordiprojekte, mis muidu seisaksid silmitsi märkimisväärsete viivitustega, piiratud ulatusega või mida ei viidaks ellu ebapiisava riikliku või erasektori poolse rahastamise tõttu. Lisaks otsesele rahalisele toetusele pakub Euroopa ühendamise rahastu ka märkimisväärset finantsvõimendust, meelitades ligi täiendavat avaliku ja erasektori kapitali ning toimides investeeringute strateegilise alusena.

Teemade ja allprogrammide kaupa rahastatud meetmete arvu ja mahu ning 2021.–2027. aasta Euroopa ühendamise rahastu programmi tulemusaruande värskeim näitaja on see, et Euroopa ühendamise rahastu liigub ka kavakohaselt, et saavutada enamik oma väljundeesmärke, saavutades oodatud väljundite saavutamisel häid tulemusi. Kuigi täielike tulemuste ja mõju realiseerumine võtab aega, viitab programmi praegune trajektoor positiivsetele tulemustele, mis on kooskõlas programmi eesmärkidega.

Vastavalt praegu kehtiva määruse (EL) 2021/1153 (millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu)[4] artikli 22 lõikele 4 avaldab komisjon käesoleva aasta sügisel eduaruande programmi rakendamise kohta aastatel 2021–2024. Selles esitatakse iga sektori kohta: erinevad projektikonkursid, peamised investeerimisvaldkonnad ja see, kuidas Euroopa ühendamise rahastu suutis reageerida hiljutistele kriisidele.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

12. veebruaril käivitati rida avalikke konsultatsioone, mis hõlmasid kogu tulevast ELi rahastamist ja kestsid 6. maini 2025. Üks konsultatsioon hõlmas koos liikmesriikide ja piirkondadega rakendatud ELi fonde ning üleeuroopalisi võrke, ühtekuuluvuspoliitikat, ühist põllumajanduspoliitikat, kalanduspoliitikat, merenduspoliitikat ja siseküsimusi.

Üleeuroopaliste võrkude puhul rõhutavad sidusrühmad, et äärmiselt oluline on säilitada transporditaristu jaoks spetsiaalne ELi tasandi vahend (nt Euroopa ühendamise rahastu), mis on eraldatud riiklikest investeerimispakettidest.

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määruse (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (EMPs kohaldatav tekst) artikli 22 lõige 4.

Kesk- ja Ida-Euroopa avaliku sektori asutused pooldavad sihtotstarbelist ELi toetust peamiste TEN-T koridoride ajakohastamiseks ja pikendamiseks, viidates viivitustele elektrifitseerimisel, kitsaskohtadele kaubaveovõimes ja puudujääkidele mitmeliigilises ühenduvuses. Näiteks osutavad Poola ja Rumeenia vastajad vajadusele paremate ida-lääne ühenduste ja koostalitlusvõimeliste signaalimissüsteemide järele, et parandada piiriülest liikuvust.

Energeetika valdkonnas juhivad sidusrühmad tähelepanu mitmele püsivale probleemile, mis kahjustavad energiataristule antava ELi toetuse tõhusust ja kaasavust. Rumeenia, Poola, Saksamaa ja Hispaania ametiasutused rõhutavad, et aegunud võrgutaristu, eelkõige maapiirkondades ja söest sõltuvates piirkondades, toimib taastuvenergia kasutuselevõtu kitsaskohana. Nendel piirkondadel puudub sageli piisav ülekandevõimsus või nad seisavad silmitsi viivitustega võrgu ajakohastamisel, mis põhjustab projektide seiskumist ja kliimaeesmärkide saavutamata jätmist. Piirkondlikud ja kohalikud osalejad, eelkõige Soomes ja Balti riikides, väljendavad muret piiriüleste võrkudevaheliste ühenduste aeglase väljaehitamise ning riikliku ja ELi tasandi killustatud kavandamise pärast. Seda nähakse Euroopa energiasüsteemi vastupanuvõime ja koostalitlusvõime nõrgenemisena, eelkõige geopoliitiliste pingete kontekstis.

2025. aasta märtsist maini korraldas komisjon Euroopa kodanike paneelarutelu teemal „Uus Euroopa eelarve“, et kodanikud saaksid suhelda ELi institutsioonidega ja avaldada arvamust ELi poliitikakujundamise protsessis. Üritus hõlmas kolme istungit, kus osales 150 juhuslikult valitud kodanikku, sealhulgas 28.–30. märtsil toimunud kohapealne istung, teine veebiistung (25.–27. aprill) ning kolmas ja viimane istung Brüsselis (16.–18. mai). Osalejad, kes on pärit kõigist 27 ELi liikmesriigist ja esindavad ELi mitmekesisust, arutlesid selle üle, kus võiks ELi eelarve anda eurooplastele kõige rohkem lisaväärtust, ning rõhutasid ka piiriülese taristu tähtsust, eelkõige transpordi valdkonnas. Märkimisväärne arv liikmesriike taotles 2024. aastal kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku läbivaatamise käigus sõjaväelisele liikuvusele lisaeelarvet, kuna Euroopa ühendamise rahastu vahendid olid ammendunud. Samuti nõuab mitu liikmesriiki nõukogu istungitel ning julgeoleku ja kaitsega seotud formaatides korrapäraselt sõjaväelise liikuvuse seadmist transporditaristusse tehtavate ELi investeeringute prioriteediks, võttes arvesse üldist geopoliitilist konteksti ja muutuvaid julgeolekusuundumusi.

- **Mõjuhinnang**

Ettepanekut toetab mõjuhinnang eelnevalt eraldatud riiklike assigneeringute tuleviku kohta 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku raames, mis esitati õiguskontrollikomiteele 7. juulil 2025. Komitee esitas oma arvamuse 10. juulil.

Mõjuhinnangus keskenduti riiklike ja piirkondlike partnerluskavade ülesehitusele ja ulatusele, et rakendada tulevasi eelnevalt eraldatud riiklikke assigneeringuid. Üleeuroopalisse transporti (sealhulgas sõjaväelisse liikuvusse), energiataristusse ja piiriülesesse taastuvenergiaalasesse koostöösse tehtavate investeeringute puhul hinnati piiriüleste projektide rahastamise kaht võimalust: rakendamine eelnevalt eraldatud riiklike assigneeringute või piiriüleste projektide jaoks ette nähtud sihtotstarbelise vahendi raames.

Mõjuhinnangus võrreldi kogemusi, mis on saadud piiriüleste projektide rakendamisel kehtivate riiklike ja piirkondlike kavade (nt ühtekuuluvuspoliitika, taaste- ja vastupidavusrahastu) raames ning kogemusi Euroopa ühendamise rahastu raames. Samuti hinnati liikmesriikide ametiasutuste ja projektide elluviijate halduskoormust mõlema variandi puhul ning arutati ELi vahendite optimaalset kasutust.

Mõjuhinnangus jõuti järeldusele, et otseselt täidetav ELi toetus tagaks prognoositavuse ja stabiilsuse, mis on keeruliste piiriüleste projektide puhul vajalik. Toetuste eraldamine konkurentsipõhise ja etapiviisilise lähenemisviisi kaudu võimaldaks keskenduda kõige küpsematele projektidele.

Tihedam seos ELi rahastamise ja riiklike kavade poliitiliste prioriteetide vahel tugevdaks nende piiriülest mõõdet. Piiriüleste taristuprojektide rakendamine kavade kaudu oleks aga keerukam ja kulukam nii liikmesriikide ametiasutuste kui ka projektide elluviijate jaoks. See, et liikmesriigid viiksid oma investeerimiskavad vastavusse naaberriikide omadega, oleks pikk protsess nii kava esialgsete kavandamisläbirääkimiste ajal kui ka muudatuste tegemisel. Näiteks peaks Saksamaa kooskõlastama oma riikliku kava kaheksa naaberliikmesriigiga, Ungari viiega. Kui protsess ühes või mitmes liikmesriigis viibib, võib see põhjustada kuhjuvaid viivitusi. Komisjon võiks neid kooskõlastuspüüdlusi toetada (nii läbirääkimiste ajal kui ka kavade kaudu tehnilise abi andmise teel), kuid liikmesriikide ametiasutuste koormus jääks märkimisväärseks. See võib märkimisväärselt suurendada ka projektide elluviijate halduskoormust, sest nad peaksid rakendama oma piiriüleseid projekte mitme riikliku kava alusel ning andma aru eraldi aruandlus- ja auditikavade kaudu (üks igast liikmesriigist).

Mõjuhinnangus rõhutati siiski, et riiklikud ja piirkondlikud partnerluskavad võiksid hõlmata täiendavaid investeeringuid piiriülestesse lõikudesse ja ELi jaoks olulistesse projektidesse. Need võiksid hõlmata üleeuroopaliste võrkude huvi pakkuvaid lõike ja teatavaid energiaprojekte, näiteks piiriüleseid ühendusi toetavate riiklike võrkude tugevdamist. Kuna need projektid viidaks ellu ühe liikmesriigi territooriumil, ei tooks nende rakendamine rohkem kui üht liikmesriiki hõlmavate piiriüleste projektide puhul kaasa eespool nimetatud lisakulusid. Nende projektide eraldised võivad olla väga asjakohased ka siis, kui neid kombineeritakse ELi rahastamisega keskselt hallatavate piiriüleste taastuvenergia võistupakkumiste raames (võistupakkumine kui teenus).

Otseselt täidetav ELi toetus tagaks prognoositavuse ja stabiilsuse, mis on keeruliste piiriüleste projektide puhul vajalik. Rahaliste vahendite eraldamine otse ELi tasandil võimaldaks säilitada pikaajalise poliitilise pühendumuse strateegilistele projektidele, et tagada teistele investoritele piisav kindlus, prognoositavus ja stabiilsus. Otsene täitmine hõlbustaks ka sõjaväelise liikuvuse projektide kooskõlastatud rakendamist, et hõlbustada vägede ja sõjalise varustuse sujuvat ja kiiret transporti terves ELis.

Otseselt täidetavate toetuste eraldamine konkurentsipõhise ja etapiviisilise lähenemisviisi kaudu tagaks rahastuse prognoositavuse ja võimaldaks keskenduda kõige küpsematele projekti(etappi)dele. Lisaks, kui rakendamisel esineb märkimisväärseid viivitusi või kui projekti kulud on algselt eeldatust väiksemad (näiteks edukate riigihankemenetluste kaudu), võiks kõik summad, mida toetusesaajad ei kasuta, ümber jaotada teistele projektidele. Euroopa ühendamise rahastu põhimõte „kasuta või kaota“ on taganud, et vahendeid optimeeritakse programmi raames ja jaotatakse ümber teistele projektidele, millel on suurim Euroopa lisaväärtus. Praeguste prognooside põhjal võimaldab põhimõte „kasuta või kaota“ 2014.–2020. aasta Euroopa ühendamise rahastu puhul suurendada programmide kasutust ligikaudu 80 %-lt 90 %-le.

Keerukate piiriüleste projektide otsene täitmine vähendaks ka liikmesriikide ametiasutuste halduskulusid. Kulupõhise rakendamismudeliga saavutatav mastaabisääst aitab hoida otsese eelarve täitmise üldkulud väiksena. Seda kinnitab kõrge tootlikkuse suhe, kuna iga täistööajale taandatud töötaja täidab eelarvet keskmiselt 25 miljonit eurot aastas. See hõlmab programmi juhtimise kogu elutsüklit alates konkursikutse avaldamisest kuni auditini,

sealhulgas tagasisidet poliitika ja aruandluse kohta. Piiriüleste transpordi- ja energiaprojektide otsene haldamine on kulutõhus ja moodustab ajavahemikul 2021–2027 0,39 % ELi vahenditest, hõlmates kõiki komisjonis tekkinud koordineerimis- ja halduskulud.

Eraldi vahendi olemasolu nõuaks siiski jõupingutusi, et tagada kooskõla kavadesse lisatavate transpordi- ja energiainvesteeringutega.

Komisjoni ettepanek kajastab mõjuhinnangus kindlaks määratud piiriüleste projektide jaoks ette nähtud sihtotstarbelise vahendi eeliseid.

- **Lihtsustamine**

Komisjoni üldisi lihtsustamispüüdlusi 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku raames kohaldatakse ka Euroopa ühendamise rahastu programmi elluviimise suhtes.

Euroopa ühendamise rahastu eesmärk on vähendada kattuvusi ja keerukust. Transpordi- ja energiataristu puhul keskendub Euroopa ühendamise rahastu seega selge piiriülese mõõtmega projektidele, mis täiendavad riiklike ja piirkondlike partnerluskavade raames tehtavaid investeeringuid.

Riiklike ja piirkondlike partnerluskavade ning Euroopa ühendamise rahastu eeskirjad on võimalikult suures ulatuses ühtlustatud. Euroopa ühendamise rahastu ning riiklike ja piirkondlike partnerluskavade selge piiritlemine ning eeskirjade ühtlustamine vähendab ELi rahastamismaastiku praegust keerukust ning toob kasu nii liikmesriikide ametiasutustele kui ka toetusesaajatele.

Edasise lihtsustamise eesmärgil tugineb Euroopa ühendamise rahastu toetuste eraldamisel vajaduse korral lihtsustatud kuluvõimalustele (kindlasummalised maksed, ühikukulud). Määrusega nähakse ette ka Euroopa ühendamise rahastu täiendav lihtsustatud õigusraamistik, võimaldades viia sätted ja tingimused üle tööprogrammidesse.

2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku osana esitatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) [XXX]* [tulemuslikkuse määrus] eesmärk on vähendada järelevalve- ja aruandlusnõuete ebajärjekindlust ja keerukust. Iga rahastamisvahendi, näiteks Euroopa ühendamise rahastu jaoks ei kehtestata eraldi järelevalve-, hindamis- ja aruandluskorda, vaid seda lihtsustatakse ja ühtlustatakse kogu mitmeaastase finantsraamistiku lõikes, sealhulgas teavitamise, teabevahetuse ja nähtavuse eesmärgil.

4. MÕJU EELARVELE

Komisjon ettepanek Euroopa ühendamise rahastu kohta hõlmab järgmist summat: 81 428 000 000 eurot (jooksevhindades).

Eelmistest Euroopa ühendamise rahastu programmidest saadud positiivse kogemuse põhjal teeb komisjon ettepaneku, et uue rahastu mõlemat sektorit haldavad otsese eelarve täitmise raames ka edaspidi komisjon ja rakendusamet.

Nagu finants- ja digiselgituses on märgitud, hõlmab eelarve ettepaneku kohaselt kõiki Euroopa ühendamise rahastu programmi rakendamiseks vajalikke tegevuskulusid ja personalikulu ning muid programmi juhtimisega seotud halduskulusid.

5. MUU TEAVE

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Artikkel 1 –Reguleerimisese

Artiklis tutvustatakse Euroopa ühendamise rahastu programmi loomise määruse reguleerimisala.

Artikkel 2 – Mõisted

Artiklis määratletakse määrusega seotud definitsioonid.

Artikkel 3 – Programmi eesmärgid

Artiklis sätestatakse programmi üldeesmärk ja iga sektori erieesmärgid.

Artikkel 4 – Eelarve

Artiklis sätestatakse programmi soovituslik rahaeraldis.

Artiklis sätestatakse, et hõlmatud on kõik kulud seoses programmi haldamisega seotud ettevalmistuse, jälgimise, kontrolli, auditeerimise, hindamise ja muude tegevustega, vajalike uuringute, ekspertide kohtumiste, IT-vahendite ja muu tehnilise ja haldustoega.

Artikkel 5 –Täiendavad vahendid

Artiklis sätestatakse programmi täiendava rahalise toetuse tingimused.

Artikkel 6 – Alternatiivne, kombineeritud ja kumulatiivne rahastamine

Artikliga tagatakse, et meede, mida programmi alusel on toetatud, võib saada toetust ka mõnest muust ELi programmist, kui neist toetustest ei kaeta ühtesid ja samu kulusid.

Artikkel 7 – Programmiga ühinenud kolmandad riigid

Artikliga kehtestatakse tingimused kolmandate riikide osalemiseks programmis.

Artikkel 8 – Liidupoolse rahastamise rakendamine ja vormid

Artiklis määratakse Euroopa ühendamise rahastu eelarve täitmise viisiks eelarve otsene täitmine. Kasutada võib kõiki finantsmääruses ette nähtud rahastamisvorme ja rahalist toetust. Rahastamisvahenditele või eelarvelistele tagatistele antakse toetust Euroopa Konkurentsivõime Fondi investeerimisvahendi või instrumendi „Globaalne Euroopa“ rahastamismehhanismi kaudu.

Artikkel 9 – Rahastamiskõlblikkus

Artiklis sätestatakse programmi alusel toetuse saamise kriteeriumid isikutele ja üksustele.

Artikkel 10 – Lisaeeskirjad toetuste kohta

Artiklis sätestatakse toetuste vähendamise, peatamise, lõpetamise või ülekandmise tingimused, et tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja maandada riske, mis on seotud suurte taristuprojektide puhul tekkida võivate märkimisväärsete viivitustega. Artiklis on sätestatud, et toetuse suurust võib vähendada või selle andmise lõpetada, kui töödega, millele toetust taotleti, ei ole alustatud ühe aasta jooksul pärast toetuslepingus märgitud alguskuupäeva, või kui meetme edenemise läbivaatamisel on jõutud järeldusele, et meetme rakendamisel on esinenud nii suuri viivitusi, et meetme eesmärki tõenäoliselt ei saavutata. Artikliga nähakse ette üldise projektiga seotud toetuslepingute lihtsustamine.

Artikliga kehtestatakse ka maksimaalsed kaasrahastamise määrad iga sektori kohta.

Artikkel 11 – Piiriülesed taastuvenergiaprojektid

Artikliga määratakse kindlaks taastuvenergia valdkonna piiriüleste projektide eesmärgid ja tingimused. Selles sätestatakse üldkriteeriumid ja menetlusnõuded nende projektide valimiseks ning antakse komisjonile õigus kehtestada delegeeritud õigusaktiga konkreetsed kriteeriumid ja selliste projektide protsessi üksikasjad. Artikliga nähakse ette ka võimalus kanda rahalisi vahendeid üle määruse (EL) 2018/1999 alusel loodud liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi.

Artikkel 12 – Tööprogramm

Artiklis on sätestatud, et programmi rakendatakse määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artiklis 110 osutatud tööprogrammide kaudu.

Artikkel 13 – Delegeeritud aktid

Artikkel võimaldab komisjonil vastu võtta delegeeritud õigusakte käesoleva määruse lisa kohta.

Artikkel 14 – Delegeeritud volituste rakendamine

Artiklis on esitatud volituste delegeerimise standardsätteid.

Artikkel 15 – Komiteemenetlus

Artiklis käsitletakse Euroopa ühendamise rahastu komiteed määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses. Artiklis on märgitud, et kasutatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikliga 4 sätestatud nõuandemenetlust.

Artikkel 16 – Määruse (EL) 2024/1679 muutmine

Artikliga nähakse ette määruse (EL) 2024/1679 (üleeuroopalise transpordivõrgu arendamist käsitlevate liidu suuniste kohta) artikli 48 muutmine. Eesmärk on muuta praegu Euroopa ühendamise rahastu määruses (määruse (EL) 2024/1679 artikli 12 lõige 2) sätestatud kahesuguse kasutusega taristu standardeid käsitleva komisjoni rakendusakti õiguslikku alust. Kõnealuse rakendusakti puhul on määrus (EL) 2024/1679, millega kehtestatakse TEN-T võrgu taristustandardid, asjakohasem õiguslik alus kui Euroopa ühendamise rahastu rahastamiskava. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2021/1328 kohaldamist jätkatakse siiski seni, kuni komisjon võtab kooskõlas määruse (EL) 2024/1679 artikli 48 lõikega 3 vastu uue rakendusakti.

Artikkel 17 – Kehtetuks tunnistamine

Artikliga tunnistatakse kehtetuks eelmine Euroopa ühendamise rahastu määrus (määrus (EL) 2021/1153).

Artikkel 18 – Üleminekusätted

Artikliga nähakse ette üleminekusätted Euroopa ühendamise rahastu meetmete ning tehnilise ja haldusabi kohta.

Artikkel 19 – Jõustumine ja kohaldamine

Artiklis on sätestatud, et määrust kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2028.

Lisa

2025/0221 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu aastateks 2028–2034, muudetakse määrust (EL) 2024/1679 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/1153

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 172 esimest lõiku ja artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust[2],

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

(1) Käesoleva määrusega luuakse Euroopa ühendamise rahastu programm (edaspidi „programm“), mille eesmärk on kiirendada investeerimist üleeuroopaliste võrkude transpordi ja energeetika osadesse ning võimendada nii avaliku kui ka erasektori poolset rahastamist, suurendades samal ajal õiguskindlust ja pidades kinni tehnoloogianeutraalsuse põhimõttest. Samuti on selle eesmärk soodustada piiriülest koostööd taastuvenergia valdkonnas, näiteks piiriüleste projektide toetamise teel. Programm peaks soodustama transpordi- ja energeetikasektori omavahelise koostoime täielikku ärakasutamist ning seeläbi suurendama liidu meetmete tulemuslikkust ja võimaldama rakendamiskulusid optimeerida. Käesoleva määrusega kehtestatakse programmi rahastamispakett. Käesoleva määruse kohaldamisel arvutatakse jooksevhinnad kindlaksmääratud 2 % deflaatorit kohaldades.

(2) Inimeste[3] ja kaupade tõhus transport on liidu toimimise oluline tugisammas, millel on oluline roll konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamisel, ühtekuuluvuse tagamisel ning kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisel. Inimeste ja kaupade vaba ja tõhus liikumine hästi ühendatud ja terviklikul ühtsel turul parandab ühenduvust, tagab juurdepääsu töökohtadele ja teenustele ning toetab kohalikku majandust ja kaubandust. Samal ajal on vähese CO_2 heitega ja kestlik transpordisüsteem tingimus, et saavutada liidu kliimaeesmärgid ning tegeleda liidu majanduse strateegilise ja jätkusuutmatu sõltuvusega fossiilkütustest. Tõhus ja turvaline kaubavedu on hädavajalik inimeste varustamiseks vajalike kaupadega, hoidmaks meie majanduse toimivana ja toetades meie sõjalist julgeolekut. Draghi

1 *ELT L.., lk

2 *ELT L.., lk

3 Sealhulgas piiratud liikumisvõimega ja puudega isikud.

aruandes Euroopa konkurentsivõime tuleviku kohta[4] tunnistatakse transporditaristusse tehtavate investeeringute suurendamise tähtsust ning rõhutatakse vajadust integreeritud mitmeliigilise transpordi turu järele ning suurt nõudlust CO_2 heite vähendamise ja puhaste lahenduste järele. Draghi aruandes kutsutakse üles edendama digitaliseerimist liidus peamistes majandussektorites nagu transport. Letta aruandes siseturu tuleviku kohta rõhutatakse transpordisektorit kui olulist valdkonda, kus siseturu potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks on hädavajalik tihedam Euroopa integratsioon. Letta aruandes rõhutatakse eelkõige vajadust viia lõpule TEN-T võrgu väljaarendamine ning tõstetakse esile üleeuroopalise kiirraudteevõrgu võimalusi muuta põhjalikult Euroopa reisimisviise ja hoogustada liidu integratsiooni. Niinistö aruandes Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku kohta rõhutatakse kahesuguse kasutusega transpordikoridoride tähtsust sõjalise liikuvuse ja tarneahelate jaoks ning transporditaristu vastupanuvõimet kliimamuutustele ja vajadust turvaliste meretarneteede järele, mida kasutatakse liidu väliskaubanduses.

(3) Liit peaks toetama projekte ebasoodsas olukorras olevates, vähem ühendatud, maapiirkondades, saartel, rannikualadel, äärealadel, ülekoormatud, äärepoolseimates või isoleeritud piirkondades, et võimaldada juurdepääsu üleeuroopalistele energia- ja transpordivõrkudele, tuues samal ajal kasu kogu liidu julgeolekule, konkurentsivõimele ning sotsiaalsele, majanduslikule ja territoriaalsele ühtekuuluvusele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1679[5] on kindlaks määratud üleeuroopalise transpordivõrgu taristu, täpsustatud nõuded, millele see peab vastama, ja sätestatud nende rakendamise meetmed. Kõnealuse määrusega nähakse ette üleeuroopalise transpordivõrgu põhivõrgu väljakujundamine 2030. aastaks ja laiendatud põhivõrgu väljakujundamine 2040. aastaks uue taristu loomise ning olemasoleva taristu põhjaliku ajakohastamise ja taastamise kaudu. See toob kaasa hästitoimiva reisijate- ja kaubaveovõrgustiku.

(4) Määruses (EL) 2024/1679 sätestatud eesmärkide saavutamiseks on vaja rahaliselt toetada piiriüleste projektide arendamist, sealhulgas sadamate ja nende sisemaaühenduste arendamist, samuti alternatiivkütuste kasutuselevõttu ja puuduvate ühenduste kõrvaldamist, ning vajaduse korral tagada, et programmist toetatavad meetmed oleks kooskõlas määruse (EL) 2024/1679 artikli 54 kohaselt koostatud koridori tööplaanidega ning võrgu tulemuslikkuse ja koostalitlusvõime üldise arenguga.

(5) Ühises valges raamatus „Euroopa kaitsevalmidus 2030“[6] on tõdetud, et sõjaväeline liikuvus on Euroopa julgeoleku ja kaitse hädavajalik komponent, ning toodud esile liidu lisaväärtus liikuvuse soodustamiseks vajaliku kahesuguse kasutusega taristu toetamisel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1153[7] sisaldas esimest korda sihtotstarbelist rahastamispaketti tsiviil- ja kaitseotstarbelise kahesuguse kasutusega transporditaristu arendamiseks. On oluline, et liidu transporditaristu

---

4 Mario Draghi, „A competitiveness strategy for Europe“, september 2024, https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_et

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1679, milles käsitletakse liidu suuniseid üleeuroopalise transpordivõrgu arendamise kohta ning millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1153 ja (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks (EL) nr 1315/2013 (ELT L, 2024/1679, 28.6.2024)

6 Ühine valge raamat „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ (JOIN(2025) 120 final, 19. märts 2025).

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1153/oj).

võimaldaks sõjaväelaste, varude ja varustuse kiiret ja tõhusat liigutamist õhu-, maismaa- ja veeteed pidi. Sellest tulenevalt tuleks ajakohastada kõigi transpordiliikide taristut, et see vastaks sõjalistele vajadustele. Programmi eesmärk peaks olema vastastikune täiendavus Euroopa Konkurentsivõime Fondist toetatavate konkreetsete tegevustega (ka seoses üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektidega), eelkõige eesmärgiga tugevdada liikmesriikide juurdepääsu sõjaväelise liikuvuse suutlikkusele ja selle kättesaadavust ning toetada digitaalsete lahenduste väljatöötamist sõjaväelise liikuvuse hõlbustamiseks ning riiklike ja piirkondlike partnerluskavade alusel toetatavate meetmete väljatöötamist.

(6) Sõjaväelise liikuvuse vallas on programmi eesmärk kaasa aidata sõjavarustuse ja personali kiirele ja ulatuslikule transpordile terves ELis, võttes arvesse ELi tasandi sõjalisi eksperditeadmisi. Programm peaks olema kooskõlas ELi jõupingutustega suurendada ELi kaitsevalmidust, nagu on kirjeldatud ühises valges raamatus „Euroopa kaitsevalmidus 2030“.

(7) Liit on välja töötanud oma kosmosesüsteemid positsioneerimiseks, navigatsiooniks ja ajamääramiseks (Galileo, EGNOS ja LEO PNT), Maa seire ja jälgimise programmi (Copernicus, EOGS) ning turvalise ühenduvuse (GOVSATCOM ja IRIS^2). Kõik need pakuvad täiustatud teenuseid, millest saavad olulist majanduslikku kasu nii avaliku kui ka erasektori kasutajad. Seepärast peaksid kõik CEFist rahastatavad transpordi- või energeetikataristud, mis kasutavad positsioneerimis-, navigatsiooni- ja ajamääramistehnoloogiat või Maa seire teenuseid, nimetatud süsteemidega tehniliselt ühilduma. Sellise ühilduvuse tagamiseks võib tööprogrammiga asjakohasel juhul tagada, et Euroopa ühendamise rahastust toetatavad meetmed, mis hõlmavad positsioneerimis-, navigatsiooni- ja ajamääramistehnoloogiat, ühenduvus- või seiretehnoloogiat, on tehniliselt ühilduvad ELi kosmosesüsteemidega.

(8) ELi strateegias „PROTECT“ rõhutatakse, et julgeolek on alus, millel põhinevad kõik meie vabadused, ning tuginetakse kaalutlusele, et julgeolek tuleb integreerida kõikidesse ELi poliitikavaldkondadesse.

(9) Energiataristu pikendamine ja ajakohastamine on tõelise, täieliku ja omavahel ühendatud energialiidu oluline eeltingimus, mis tagab liidu energiajulgeoleku ja -sõltumatuse, energia taskukohasuse ja tööstuse konkurentsivõime, täites samal ajal liidu kliima- ja energiaeesmärgid 2030. aastaks ning saavutades 2050. aastaks kliimaneutraalsuse. Energiavõrgud on vajalikud täiendava taastuvenergia, sealhulgas avamere taastuvenergia kasutuselevõtuks, tööstuse CO_2 heite vähendamise ja elektrifitseerimise edendamiseks ning hästi toimiva ja konkurentsivõimelise energia siseturu tagamiseks, mis tagab kindla ja taskukohase energiavarustuse. Draghi aruandes tunnistatakse ka energiataristusse tehtavate investeeringute suurendamise tähtsust. Draghi aruandes osutati eelkõige energiavõrkudesse investeerimisele ja vajadusele kiiresti suurendada piiriülese energiataristu kasutuselevõttu, et tagada taastuvenergia integreerimine Euroopa süsteemi ja vähendada Euroopa tööstuse CO_2 heidet. Puhta tööstuse kokkuleppes[8] ja taskukohase energia tegevuskavas[9] rõhutas komisjon energialiidu väljakujundamise otsustavat rolli, investeerides energiataristusse ja piiriülestesse võrkudesse, et kaitsta Euroopa tööstuse konkurentsivõimet ja inimeste heaolu ning tagada energia taskukohasus ja energiavarustuse kindlus. Taskukohase energia tegevuskavas on märgitud, et puhtale

[8] COM(2025) 85 final.
[9] COM(2025) 79 final.

energiale üleminekust peaksid kasu saama kõik inimesed, kogukonnad ja ettevõtjad. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti elektritaristu seirearuande[10] kohaselt ulatub piiriülese võimsuse vajadus 2030. aastaks 66 GW-ni, millest 32 GW on praegu katmata. Selle puudujäägi kõrvaldamisel on oluline roll programmi toetusel piiriülestele projektidele.

(10) Erilist tähelepanu tuleks pöörata piiriülestele energiaühendustele, sealhulgas keerukatele projektidele nagu hübriidühendused, sealhulgas ühendused, mis on vajalikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2018/1999[11] 2030. aastaks seatud 15 % elektrivõrkude ühendatuse eesmärgi saavutamiseks.

(11) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2022/869[12] on sätestatud üleeuroopalise energiataristu õigeaegse arendamise ja koostalitlusvõime suunised. Selles nähakse ette ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramine ning määratakse kindlaks neile projektidele liidu finantsabi andmise tingimused. Võttes aga arvesse ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide piiriülest olemust, ei loo need mitte üksnes märkimisväärset positiivset välismõju ega edenda solidaarsust, vaid tekitavad projektide elluviijatele ka konkreetseid probleeme, kuna need on seotud mitme jurisdiktsiooniga, kooskõlastamine on keeruline ning kulude ja tulude jaotumine on tihtipeale asümmeetriline. Seepärast vajavad need liidu tasandi toetust.

(12) Energeetika valdkonnas on programmi eesmärk kaasa aidata ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide arendamisele, et edendada energiaturu integreerimist ja energiavõrkude piiriülest koostalitlusvõimet. Lisaks on programmi eesmärk kaasa aidata CO_2 heite vähendamisele, edendada energiatõhusust ja tagada varustuskindlus ning hõlbustada piiriülest koostööd energia, sealhulgas taastuvenergia tootmise valdkonnas, samuti salvestusrajatiste puhul, mis ei vasta määruse (EL) 2022/869 rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele. Seejuures tuleks arvesse võtta kõigi sidusrühmade huve, keda see võib mõjutada.

(13) Piiriülene koostöö liikmesriikide vahel või liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel taastuvenergia valdkonnas on keskse tähtsusega, et saavutada liidu eesmärgid CO_2 heite vähendamise, konkurentsivõime, energia siseturu väljakujundamise ja varustuskindluse vallas kulutõhusal ja jätkusuutlikul viisil. Programmi eesmärk on tegeleda ohuga, et piiriülene koostöö jääb liidu finantsabi puudumisel mitteoptimaalsele tasemele.

---

10 ACER: Electricity infrastructure development to support a competitive and sustainable energy system, 2024 Monitoring Report, https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER_2024_Monitoring_Electricity_Infrastructure.pdf.

11 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj).

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj).

(14) Piiriülesed taastuvenergiaprojektid peaksid andma kulude kokkuhoiu taastuvenergia kasutuselevõtul terves liidus või andma muud kasu süsteemi integreerimisele, varustuskindlusele, konkurentsivõimele või innovatsioonile võrreldes sarnase projektiga, mille viib ellu üks osalevatest liikmesriikidest või kolmas riik üksinda. Projektide valimisel peaks komisjon eelkõige arvesse võtma nende panust liidu energia siseturu edasisse integreerimisse ja püüdma võimaluse korral arvesse võtta geograafilist tasakaalu. Ehitustööde toetuste puhul peaks taotleja tõendama vajadust ületada turutõrked või rahalised takistused, nagu ebapiisav äriline elujõulisus, suured algkulud või turupõhise rahastuse puudumine.

(15) Programm peaks võimaldama vahendite ümberpaigutamist määruse (EL) 2018/1999[13] artikliga 33 loodud liidu taastuvenergia mehhanismi, et tagada panus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001[14] artikli 3 lõikes 5 sätestatud tugiraamistikku. Selline ümberpaigutamine võib hõlmata ka projekte, mis kuuluvad piiriüleste taastuvenergiaprojektide määratluse alla. Kui see on asjakohane, peaks komisjon püüdma seada prioriteediks rahalise toetuse sellistele projektidele, millega tõhustatakse liidu energia siseturu edasist integratsiooni, sealhulgas piiriülestele taastuvenergiaprojektidele.

(16) Tuleks tagada koostoime üleeuroopaliste transpordi- ja energiavõrkude arendamise ning Euroopa ühendamise rahastust toetatavate suure piiriülese mõjuga piiriüleste taastuvenergiaprojektide ja riiklike ning piirkondlike partnerluskavade, teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi ning Euroopa konkurentsivõime fondi kohaldamisalasse kuuluvate transpordi- ja energiaprojektide vahel. Koostoime võib tähendada ka üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide toetamist, keskendudes transpordi- ja energiasektori piiriülesele taristule.

(17) Programmi eesmärk peaks olema ka sidusus instrumendist „Globaalne Euroopa“ rahastatavate meetmetega. On oluline, et üleeuroopalised transpordi- ja energiavõrgud oleksid kolmandate riikidega hästi ühendatud. Vastavates poliitikaraamistikes määratakse kindlaks liikmesriikide ja kolmandate riikide ühishuviprojektid või vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis on kõnealustest kolmandatest riikidest lähtuvate ja sinna suunduvate transpordi- ja energiaühenduste prioriteet. Nende projektide puhul tuleks programmi raames antav toetus tihedalt kooskõlastada instrumendi „Globaalne Euroopa“ raames antava toetusega. Transpordi valdkonnas tuleks prioriteediks seada käesoleva määruse lisas loetletud piiriülesed lõigud.

(18) Kiiresti muutuvas majanduslikus, sotsiaalses ja geopoliitilises keskkonnas on hiljutised kogemused näidanud vajadust paindlikuma mitmeaastase finantsraamistiku ja liidu programmide järele. Sel eesmärgil ja kooskõlas Euroopa ühendamise rahastu eesmärkidega tuleks rahastamisel nõuetekohaselt arvesse võtta muutuvaid poliitilisi vajadusi ja liidu prioriteete, mis on kindlaks määratud komisjoni avaldatud

---

[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (EMPs kohaldatav tekst).

[14] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj).

asjakohastes dokumentides, nõukogu järeldustes ja Euroopa Parlamendi resolutsioonides, tagades samal ajal eelarve täitmise piisava prognoositavuse.

(19) Järjepidevuse tagamiseks tuleks programmi raames eelarvelist tagatist ja rahastamisvahendeid – sealhulgas juhul, kui neid kombineeritakse muude tagastamatute toetustega segarahastamistoimingute raames – rakendada kooskõlas Euroopa Konkurentsivõime Fondi programmi „InvestEU“ vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi poolt kohaldatavate eeskirjadega Euroopa Konkurentsivõime Fondi programmi „InvestEU“ vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi raames seda liiki toetuse andmiseks sõlmitud lepingute alusel.

(20) Kui programmi raames antakse liidu toetust eelarvelise tagatise või rahastamisvahendina, sealhulgas juhul, kui seda kombineeritakse tagastamatu toetusega segarahastamistoimingu raames, tuleb seda anda üksnes Euroopa Konkurentsivõime Fondi programmi „InvestEU“ vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismide kaudu kooskõlas Euroopa Konkurentsivõime Fondi programmi „InvestEU“ vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi kohaldatavate eeskirjadega. Kui käesoleva programmi eesmärke täidetakse Euroopa Konkurentsivõime Fondi InvestEU instrumendiga, peaks kõigile liikmesriikidele olema taotluse korral kättesaadav nõustamistoetus. Selline toetus võiks hõlmata suutlikkuse suurendamist, toetust projektide kindlaksmääramisel, ettevalmistamisel ja rakendamisel, samuti rahastamisvahendite ja investeerimisplatvormide alast nõustamist.

(21) Programmiga tuleks optimeerida olemasolevate rahaliste vahendite kasutamist, jälgides tähelepanelikult kättesaadavaks tehtud rahalisi vahendeid ning kohaldades vajaduse korral toetuste vähendamist või lõpetamist. See peaks võimaldama kindlaksmääratud aja jooksul kasutamata meetme jaoks ette nähtud eelarve ümberjaotamist muudele käesoleva programmi kohaldamisalasse kuuluvatele meetmetele.

(22) Võttes arvesse vajalike tööde mahtu, võib juhtuda, et piiriülese lõigu rakendamiseks viiakse paralleelselt ellu mitut tegevust, mida toetatakse erinevate toetuslepingute kaudu, kuid mis aitavad saavutada sama eesmärki, mida nimetatakse „globaalseks projektiks“. Selleks et kaasa aidata liidu vahendite tõhusamale kasutamisele ja tagada oluliste taristueesmärkide täielik saavutamine, peaks programm võimaldama olemasolevate vahendite ümbersuunamist sama globaalse projekti raames. Ilma et see piiraks konkurentsipõhiste menetluste kasutamist kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2024/2509[15] artikli 192 lõikega 1 ning lisaks kõnealuse määruse artikli 198 sätetele, peaks olema võimalik vahendid selliselt ümber suunata algsete meetmete muutmise teel vastavalt tööprogrammis sätestatud tingimustele, sealhulgas liidu maksimaalsele toetusele.

(23) Programmi suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL, Euratom) 2024/2509. Selles on sätestatud liidu üldeelarve koostamise ja täitmise eeskirjad, sealhulgas eeskirjad toetuste, auhindade, mitterahaliste annetuste, hangete, eelarve kaudse täitmise, finantsabi, rahastamisvahendite ja eelarveliste tagatiste kohta.

[15] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

(24) Kooskõlas määrusega (EL, Euratom) 2024/2509 on tööprogrammid ja konkursikutse sobivad dokumendid, milles sätestada eelarve tehnilisemad üksikasjad programmi raames toetatavate poliitikavaldkondade lõikes, sealhulgas konkreetsed rahastamiskõlblikkuse ja toetuse andmise kriteeriumid, mis sõltuvad eelarve täitmise vahendist, toetusest või hankest ning konkreetsetest poliitikaeesmärkidest. Vastavalt finantsmääruse artiklile 136 tuleks suure riskiga teenuseosutajate suhtes julgeolekukaalutlustel kohaldada rahastamiskõlblikkuse piiranguid.

(25) Programmist antava toetusega tuleks võimendada investeeringuid, kõrvaldades turutõrked või mitteoptimaalsed investeerimisolukorrad proportsionaalselt, vältides dubleerimist ja väljatõrjumist ning stimuleerides erasektori rahastamist, samuti peaks sellel olema selge Euroopa lisaväärtus. Ilma et see piiraks ELi toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist riiklike vahendite suhtes, tagatakse sellise lähenemisviisiga kooskõla programmi raames võetavate meetmete ja riigiabieeskirjade vahel, vältides seeläbi siseturul põhjendamatuid konkurentsimoonutusi. Lisaks võivad Euroopa ühendamise rahastu ning hoiuste ja investeeringute liidu[16] meetmed olla vastastikku toetavad, kuna avaliku sektori rahastamine võib olla tõhus suurte taristuprojektide riskide vähendamiseks ja erainvesteeringute ELi meelitamiseks, millel on märkimisväärne võimendav mõju. Samal ajal võib tõhusate ühisinvesteerimisvahendite, näiteks Euroopa pikaajaliste investeerimisfondide (ELTIFid) kasvav kättesaadavus tõhusalt hoogustada institutsionaalsete ja muude erainvestorite pikaajalisi investeeringuid taristuprojektidesse, täiendades ja võimendades seeläbi Euroopa ühendamise rahastust kättesaadavaid rahalisi vahendeid.

(26) Et tagada ühetaolised tingimused programmi rakendamiseks tööprogrammide kaudu, tuleks komisjonile anda rakendusvolitused. Neid volitusi tuleks kasutada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrusega (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes[17].

(27) Vastavalt määrusele (EL, Euratom) 2024/2509, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL, Euratom) nr 883/2013[18] ja nõukogu määrustele (EÜ, Euratom) nr 2988/95,[19] (Euratom, EÜ) nr 2185/96[20] ja (EL) 2017/1939[21] tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise ja

---

16 COM(2025) 124 final.

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13–18).

18 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999, (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj)

19 Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj).

20 Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj).

21 Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1). ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2017/1371/oj).

pettuste ärahoidmist, avastamist, korrigeerimist ja uurimist, kaotatud, alusetult väljamakstud või ebaõigesti kasutatud summade tagasinõudmist ja vajaduse korral halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige võib Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) kooskõlas määrusega (EL, Euratom) nr 883/2013 ja (Euratom, EÜ) nr 2185/96 korraldada juurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Vastavalt määrusele (EL) 2017/1939 võib Euroopa Prokuratuur uurida pettusi ja muid ebaseaduslikke toiminguid, mis mõjutavad liidu finantshuve, ja esitada nende kohta süüdistusi, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2017/1371[22]. Määruse (EL, Euratom) 2024/2509 kohaselt peab iga isik või üksus, kes saab liidu rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel täielikult koostööd ja andma komisjonile, OLAFile, Euroopa Prokuratuurile ja Euroopa Kontrollikojale vajalikud õigused ja juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annaksid samaväärsed õigused. Programmiga ühinenud kolmandad riigid peavad vastutavale eelarvevahendite käsutajale, OLAFile ja kontrollikojale andma vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks.

(28) Programmi tuleb rakendada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) [XXX]* [tulemuslikkust käsitlev määrus], millega kehtestatakse kulutuste jälgimise eeskirjad ja eelarve tulemusraamistik, sealhulgas eeskirjad, millega tagatakse määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 33 lõike 2 punktis d osutatud põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ ja punktis f osutatud soolise võrdõiguslikkuse põhimõtte ühtne kohaldamine, liidu programmide ja meetmete tulemuslikkuse seire ja aruandluse eeskirjad, liidu rahastamisportaali loomise eeskirjad, programmide hindamise eeskirjad ning muud horisontaalsed sätted, mida kohaldatakse kõigi liidu programmide suhtes, näiteks need, mis käsitlevad teavet, teabevahetust ja nähtavust.

(29) Vastavalt nõukogu otsuse (EL) 2021/1764[23] artikli 85 lõikele 1 võivad ülemeremaades ja -territooriumidel asuvad isikud ja üksused saada rahastust vastavalt programmi eeskirjadele ja eesmärkidele ning vastavalt korrale, mida võidakse kohaldada asjaomase ülemeremaa või -territooriumiga seotud liikmesriigi suhtes.

(30) Programmi puhul tuleks austada puuetega inimeste õigusi ja eelkõige tagada nende juurdepääs eriti transpordisektoris.

(31) Programm peaks olema avatud koostööks kolmandate riikidega, kui see on liidu huvides. Selleks võib liit programmi tegevustesse täielikult või osaliselt kaasata kolmandaid riike. Assotsieerimise suhtes tuleks kohaldada kolmanda riigi panuse ja kasu õiglast tasakaalu ning tagada liidu finants- ja julgeolekuhuvide kaitse.

(32) Selleks et võtta nõuetekohaselt arvesse üleeuroopalise võrgu arengut, tuleks komisjonile anda õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu õigusakte käesoleva määruse lisas esitatud ühishuviprojektide soovitusliku loetelu muutmiseks. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus

---

22 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

23 Nõukogu 5. oktoobri 2021. aasta otsus (EL) 2021/1764, ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sealhulgas ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (otsus ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise kohta) (ELT L 355, 7.10.2021, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2021/1764/oj).

läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes[24] sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

(33) Määruse (EL) 2021/1153 artikli 12 lõikega 2 on komisjonile antud õigus võtta vastu rakendusakte, millega määratakse kindlaks teatavate kahesuguse kasutusega taristumeetmete liikide suhtes kohaldatavad taristunõuded. Sellele tuginedes võeti vastu komisjoni rakendusmäärus (EL) 2021/1328[25]. Pärast õigusraamistiku läbivaatamist määruse (EL) 2024/1679 vastuvõtmisega ja selleks, et tagada taristunõuete edasine ajakohastamine olenemata käesoleva määruse piiratud kestusest, tuleks kõnealuses määruses sätestada õigus võtta vastu rakendusakte, millega määratakse kindlaks teatavate kahesuguse kasutusega taristumeetmete liikide suhtes kohaldatavad taristunõuded. Seepärast tuleks määrust (EL) 2024/1679 vastavalt muuta, et anda komisjonile õigus võtta sel eesmärgil vastu rakendusakte.

(34) Määrus (EL) 2021/1153 tuleks alates 1. jaanuarist 2028 kehtetuks tunnistada,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega luuakse Euroopa ühendamise rahastu (edaspidi „programm“) ja sätestatakse programmi eesmärgid, eelarve aastateks 2028–2034, liidupoolse rahastamise vormid ja sellise rahastamise reeglid.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. „meede“ – rahaliselt ja tehniliselt sõltumatuna määratletud ning ajaliselt piiritletud tegevus, mida on vaja projekti elluviimiseks;

2. „üleeuroopaline transpordivõrk“ – määruses (EL) 2024/1679 osutatud üleeuroopaline transpordivõrk;

3. „ühishuviprojekt“ – määruse (EL) 2024/1679 artikli 3 punktis 1 või määruse (EL) 2022/869 artikli 2 punktis 5 määratletud ühishuviprojekt;

4. „kestlik üleeuroopaline transpordivõrk“ – üleeuroopaline transpordivõrk, mis vastab määruse (EL) 2024/1679 artiklites 5 ja 45 sätestatud nõuetele;

---

[24] ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

[25] Komisjoni 10. augusti 2021. aasta rakendusmäärus (EL) 2021/1328, millega kehtestatakse taristunõuded kahesuguse kasutusega taristu teatavate kategooriatega seotud meetmete suhtes vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/1153 (ELT L 288, 11.8.2021, lk 37, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/1328/oj).

5. „arukas üleeuroopaline transpordivõrk“ – üleeuroopaline transpordivõrk, mis vastab määruse (EL) 2024/1679 artiklites 43 ja 45 sätestatud nõuetele;

6. „vastupidav üleeuroopaline transpordivõrk“ – üleeuroopaline transpordivõrk, mis vastab määruse (EL) 2024/1679 artikli 46 sätestatud nõuetele;

7. „sõjaline liikuvus“ – Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide suutlikkus kiiresti ja tõhusalt transportida, liigutada ja lähetada sõjaväelasi, varustust ja varusid liikmesriikide piires ja üle nende piiride, tagades liikmesriikide relvajõudude õigeaegse ja tõhusa reageerimise;

8. „uuringud“ – projekti elluviimise ettevalmistamiseks vajalik tegevus, nt ettevalmistavad, kaardistamis-, teostatavus-, hindamis-, test- ning kinnitavad uuringud, sh tarkvara kujul, ning kõik muud tehnilised tugimeetmed, sh eeltööd, et projekt määratleda ja seda arendada ning otsustada selle rahastamise üle, nt asjaomaseid asukohti käsitleva eelteabe kogumine ning finantspaketi ettevalmistamine;

9. „ehitustööd“ – komponentide, süsteemide ja teenuste, sh tarkvara ostmine, tarnimine ja kasutusele võtmine ning projektiga seotud arendus-, ehitus- ja paigaldustegevus, paigaldiste vastuvõtmine ning projekti käivitamine;

10. „vastastikust huvi pakkuv projekt“ – määruse (EL) 2022/869 artikli 2 punktis 6 määratletud vastastikust huvi pakkuv projekt;

11. „piiriülene taastuvenergiaprojekt“ – üks järgmistest:

    a) taastuvenergia tootmise projekt, mis on lisatud koostöölepingusse direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 8, 9, 11 või 13 tähenduses;

    b) salvestusprojekt, sealhulgas samas asukohas paiknev energiasalvesti direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 2 punkti 44d tähenduses, millega toetatakse taastuvenergia lõimimist liidu energiasüsteemi, välja arvatud energiasalvestusüksused määruse (EL) 2022/869 II lisa punkti 1 alapunkti c tähenduses, ning mis on hõlmatud kahe või enama liikmesriigi või ühe või mitme liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi vahelise sarnase kokkuleppega.

Artikkel 3

Programmi eesmärgid

1. Programmi üldeesmärkideks on rajada, arendada, kindlustada, ajakohastada ja täiendada üleeuroopalisi võrke transpordi- ja energeetikasektoris, eesmärgiga toetada toimivat ühtset turgu ja edendada ühtekuuluvust, soodustada üleeuroopalistes transpordivõrkudes sõjaväelist liikuvust, soodustada taastuvenergia valdkonna piiriülest koostööd ning soodustada transpordi- ja energiasektorite vahelist koostoimet.

2. Programmi erieesmärgid on järgmised:

    a) transpordisektoris:

        i) aidata arendada ühishuviprojekte, mis on seotud omavahel ühendatud, koostalitlusvõimeliste, vähese CO_2 heitega, arukate, ohutute, kestlike, vastupidavate, turvaliste ja mitmeliigiliste transpordivõrkudega kooskõlas määrusega (EL) 2024/1679, eelkõige järgmise kaudu:

1) meetmed, mis on seotud üleeuroopalise transpordivõrgu rakendamise piiriülese mõõtmega ühishuviprojektidega, sealhulgas käesoleva määruse lisas loetletud soovituslike lõikudega seonduvad meetmed;

2) meetmed, mis on seotud liidu mõõtmega ühishuviprojektidega, mis on seotud aruka, vastupanuvõimelise, vähese CO_2 heitega ja säästva üleeuroopalise transpordivõrgu väljakujundamisega;

3) meetmed, mis on seotud piiriülese mõõtmega ühishuviprojektidega üleeuroopalist transpordivõrku rakendavate kolmandate riikidega kooskõlas määruse (EL) 2024/1679 artikliga 9;

ii) kohandada üleeuroopalise transpordivõrgu osad transporditaristu kahesuguse kasutusega, et parandada nii tsiviil- kui ka sõjaväelist liikuvust, keskendudes neljale ELi prioriteetsele sõjaväelise liikuvuse koridorile, mille liikmesriigid on kindlaks määranud dokumendi „Sõjaväelise liikuvusega seotud sõjalised vajadused ELi piires ja väljaspool ELi“ II lisas, mille nõukogu kiitis heaks 18. märtsil 2025 ja mis on esitatud dokumendis ST 6728/25 ADD1;

b) energeetikasektoris:

i) kaasa aidata ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide arendamisele, nagu on sätestatud määruse (EL) 2022/869 artiklis 18, et edendada energialiidu väljakujundamist, tõhusa ja konkurentsivõimelise energia siseturu integreerimist ning piiri- ja sektoriüleste võrkude koostalitlusvõimet, hõlbustada majanduse CO_2 heite vähendamist, edendada energiatõhusust ning tagada vastupanuvõime ja varustuskindlus;

ii) hõlbustada piiriülest koostööd taastuvenergia valdkonnas, toetades piiriüleseid taastuvenergiaprojekte või uute taastuvenergiaprojektide võistupakkumisi määruse (EL) 2018/1999 artikliga 33 loodud liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi raames, kui käesoleva määruse artikli 11 lõikes 5 osutatud tingimused on täidetud, et saavutada kulutõhusal viisil liidu eesmärgid CO_2 heite vähendamise, konkurentsivõime, energia siseturu väljakujundamise, vastupanuvõime ja varustuskindluse valdkonnas.

Artikkel 4

Eelarve

1. Programmi rakendamise soovituslik rahastamispakett aastateks 2028–2034 on 81 428 000 000 eurot jooksevhindades.

2. Lõikes 1 viidatud summa jaotatakse soovituslikult järgmiselt:

a) 51 515 000 000 eurot artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud transpordi ja sõjalise liikuvuse alaste erieesmärkide jaoks;

b) 29 912 000 000 eurot artikli 3 lõike 2 punktis b osutatud energeetikaalaste erieesmärkide jaoks.

3. Pikemalt kui ühe eelarveaasta vältel võetavate meetmetega kaasnevad eelarvelised kulukohustused võib jagada aastasteks osamakseteks mitmele aastale.

4. Assigneeringuid võib kanda liidu eelarvesse ka pärast 2034. aastat, et katta vajalikud kulud ja hallata meetmeid, mis ei ole programmi lõpuks veel lõpule viidud.

5. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud rahastamispaketti ning artiklis 5 osutatud täiendavaid vahendeid võib kasutada ka programmi ning määruste (EL) 2024/1679 või (EL) 2022/869 sektoripõhiste suuniste rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditi- ja hindamistegevuseks, ettevõtete infotehnoloogiasüsteemide ja -platvormide arendamiseks, teabe- ja kommunikatsioonitegevuseks, sh liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamiseks ning muuks tehniliseks ja haldusabiks või personaliga seotud kuludeks, mida komisjon programmi haldamisel kannab.

Artikkel 5

Täiendavad vahendid

1. Ilma et see piiraks ELTI artiklite 107 ja 108 kohaldamist, võivad liikmesriigid, liidu institutsioonid, organid ja asutused, kolmandad riigid, rahvusvahelised organisatsioonid, rahvusvahelised finantsasutused või muud kolmandad isikud programmi täiendavalt rahaliselt või mitterahaliselt toetada. Täiendavat rahalist toetust käsitatakse sihtotstarbelise välistuluna määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 21 lõike 2 punktide a, d või e või artikli 21 lõike 5 tähenduses.

2. Vahendeid, mis on liikmesriikidele eraldatud koostöös liikmesriikidega toimuva eelarve täitmise raames, võib liikmesriikide palvel teha kättesaadavaks programmi jaoks. Komisjon haldab neid vahendeid otse või kaudselt kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 62 lõike 1 punktiga a või c. Need täiendavad käesoleva määruse artikli 4 lõikes 1 osutatud summat. Neid vahendeid kasutatakse asjaomaste liikmesriikide huvides. Kui komisjon ei ole võtnud eelarvet otse või kaudselt täites juriidilist kohustust programmi jaoks selliselt kättesaadavaks tehtud täiendavate summade osas, võib vastavad kulukohustustega sidumata summad asjaomase liikmesriigi taotlusel ühte või mitmesse vastavasse lähteprogrammi või nende õigusjärglasesse tagasi kanda.

Artikkel 6

Alternatiivne, kombineeritud ja kumulatiivne rahastamine

1. Programmi rakendatakse kooskõlastatult muude liidu programmidega. Meede, mis on saanud liidu toetust mõnest teisest programmist, võib saada toetust ka käesoleva programmi alusel. Vastava rahalise toetuse suhtes kohaldatakse liidu asjaomase programmi eeskirju või kõigi programmikohaste toetuste suhtes võib kohaldada ühtseid eeskirju ja võtta ühe juriidilise kohustuse. Kui liidu rahalised toetused põhinevad rahastamiskõlblikul kulul, ei tohi liidu eelarvest antav kumulatiivne toetus ületada meetme rahastamiskõlblike kulude kogusummat ja selle võib arvutada proportsionaalselt kooskõlas toetuse tingimusi käsitlevate dokumentidega.

2. Programmi kohaseid väljavalimismenetlusi võib korraldada eelarve otsese või kaudse täitmise raames ühiselt liikmesriikide, liidu institutsioonide, organite ja asutuste, kolmandate riikide, rahvusvaheliste organisatsioonide, rahvusvaheliste

finantsasutuste või muude kolmandate isikutega („ühise väljavalimismenetluse partnerid“), tingimusel et on tagatud liidu finantshuvide kaitse. Selliste menetluste suhtes kohaldatakse ühtseid eeskirju ja nendega kaasnevad ühtsed juriidilised kohustused. Selleks võivad ühise väljavalimismenetluse partnerid teha programmi jaoks kättesaadavaks vahendid kooskõlas käesoleva määruse artikliga 5 või delegeerida väljavalimismenetluse rakendamise partneritele, kui see on kohaldatav kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 62 lõike 1 punktiga c. Ühises väljavalimismenetluses võivad menetluse partnerite esindajad kuuluda ka määruse (EL, EURATOM) 2024/2509 artikli 153 lõikes 3 osutatud hindamiskomisjoni.

Artikkel 7

Programmiga assotsieerunud kolmandad riigid

1. Programmis võivad täieliku või osalise assotsieerimise kaudu osaleda järgmised kolmandad riigid kooskõlas artiklis 3 sätestatud eesmärkidega ja kooskõlas asjaomaste rahvusvaheliste lepingutega või nende lepingute raames vastu võetud otsustega, mida nende riikide suhtes kohaldatakse:

    a) Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmed, kes on Euroopa Majanduspiirkonna liikmed, ja Euroopa mikroriigid;

    b) ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid;

    c) Euroopa naabruspoliitika riigid;

    d) muud kolmandad riigid.

2. Programmis osalemiseks sõlmitud assotsieerimislepingutes:

    a) tagatakse õiglane tasakaal programmis osaleva kolmanda riigi panuse ja saadava kasu vahel;

    b) nähakse ette programmides osalemise tingimused, sealhulgas viis, kuidas arvutada programmile antav tegevustoetusest ja osalustasust koosnev rahaline panus ja programmi üldised halduskulud;

    c) ei anta kolmandale riigile programmiga seoses otsustusõigust;

    d) kindlustatakse liidu õigus tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta oma finantshuve;

    e) vajaduse korral tagatakse liidu julgeoleku ja avaliku korra huvide kaitse.

Punkti d kohaldamisel annab kolmas riik määruste (EL, Euratom) 2024/2509 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 kohaselt nõutavad õigused ja juurdepääsu ning tagab, et täiteotsused, millega kehtestatakse rahaline kohustus ELi toimimise lepingu artikli 299 alusel, ning Euroopa Liidu Kohtu otsused ja määrused on täitmisele pööratavad.

Artikkel 8

Liidu rahastuse rakendamine ja vormid

1. Programmi rakendatakse kooskõlas määrusega (EL, Euratom) 2024/2509, kas täites eelarvet otse või kaudselt koos kõnealuse määruse artikli 62 lõike 1 punktis c osutatud üksustega.

2. Liidu rahastust võib anda mis tahes kujul kooskõlas määrusega (EL, Euratom) 2024/2509, eelkõige toetusena, auhinnana, hankena ja mitterahalise annetusena.

3. Kui liidu toetust antakse eelarvelise tagatise või rahastamisvahendina, sealhulgas juhul, kui seda kombineeritakse tagastamatu toetusega segarahastamistoimingu raames, antakse seda üksnes Euroopa Konkurentsivõime Fondi InvestEU programmi vahendi või instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi kaudu ning seda rakendatakse kooskõlas Euroopa Konkurentsivõime Fondi InvestEU programmi vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi poolt kohaldatavate eeskirjadega Euroopa Konkurentsivõime Fondi InvestEU programmi vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi raames seda liiki toetuse andmiseks sõlmitud lepingute alusel.

4. Eelarvelise tagatisena antakse liidu toetust Euroopa Konkurentsivõime Fondi või instrumendi „Globaalne Euroopa“ määrusega kehtestatud eelarvelise tagatise maksimumsumma piires.

5. Kui programmi raames kasutatakse Euroopa Konkurentsivõime Fondi InvestEU programmi vahendit ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi, nähakse ette eraldised eelarvelise tagatise jaoks ja rahastamisvahendite rahastamine, sealhulgas juhul, kui toetust kombineeritakse tagastamatu toetusega segarahastamistoimingu raames.

Artikkel 9

Rahastamiskõlblikkus

1. Kooskõlas määrusega (EL, Euratom) 2024/2509 kehtestatakse rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, et toetada käesoleva määruse artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamist.

2. Väljavalimismenetlustes eelarve otsese või kaudse täitmise raames võivad liidu toetust anda või saada üks või mitu järgmist õigussubjekti:

   a) liikmesriigis asutatud üksused;

   b) assotsieerunud kolmandas riigis asutatud üksused;

   c) rahvusvahelised organisatsioonid;

   d) muud mitteassotsieerunud kolmandates riikides asutatud üksused, kui selliste üksuste rahastamine on meetme rakendamise seisukohast oluline ja aitab kaasa artiklis 3 sätestatud eesmärkide saavutamisele.

3. Lisaks määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 168 lõigetes 2 ja 3 sätestatule võivad käesoleva määruse artikli 7 lõikes 1 osutatud assotsieerunud kolmandad riigid asjakohasel juhul osaleda määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 168 lõigete 2 ja 3 kohastes hankemehhanismides ja neist kasu saada. Liikmesriikide suhtes kohaldatavaid eeskirju kohaldatakse osalevate assotsieerunud kolmandate riikide suhtes *mutatis mutandis*.

4. Väljavalimismenetlusi, mis mõjutavad julgeolekut või avalikku korda, eelkõige seoses liidu või selle liikmesriikide strateegiliste varade ja huvidega, piiratakse kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikliga 136. Vastavalt finantsmääruse artiklile 136 kohaldatakse suure riskiga teenuseosutajate suhtes julgeolekukaalutlustel ELi õiguse kohaselt rahastamiskõlblikkuse piiranguid.

5. Käesoleva määruse artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud meetmete puhul tagab taotluste hindamine kriteeriumide alusel asjakohasel juhul selle, et kavandatavad meetmed on kooskõlas määruse (EL) nr 2024/1679 artiklite 54 ja 55 kohaste transpordikoridore käsitlevate tööplaanidega ja rakendusaktidega ning et võetakse arvesse selle valdkonna eest vastutava Euroopa koordinaatori nõuandvat arvamust vastavalt kõnealuse määruse artikli 52 lõikele 9.

6. Toetustaotlused esitatakse ühe või mitme liikmesriigi poolt või ühishuviprojekti või vastastikust huvi pakkuva projektiga seotud liikmesriikide nõusolekul.

7. Väljavalimismenetlused toetuste või nende osade puhul, mida juba rahastatakse täielikult muudest avaliku või erasektori allikatest, välja arvatud liidu rahaline osalus artiklis 6 osutatud koostoimemeetmete raames, ei ole rahastamiskõlblikud.

8. Määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artiklis 110 osutatud tööprogrammis või väljavalimismenetlusega seotud dokumentides võib täpsustada käesolevas määruses sätestatud rahastamiskõlblikkuse kriteeriume või kehtestada konkreetsete meetmete jaoks täiendavad rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid.

Artikkel 10

Lisaeeskirjad toetuste kohta

1. Lisaks määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 132 lõikes 4 sätestatud põhjustele võib toetuse suurust vähendada järgmistel tingimustel:

   a) uuringute puhul, kui meedet ei ole hakatud rakendama ühe aasta jooksul pärast toetuslepingus märgitud alguskuupäeva;

   b) ehitustööde puhul, kui meedet ei ole hakatud rakendama kahe aasta jooksul pärast toetuslepingus märgitud alguskuupäeva;

   c) meetme edenemise läbivaatamise tulemusena on kindlaks tehtud, et meetme rakendamisel on esinenud nii suuri viivitusi, et meetme eesmärke tõenäoliselt ei saavutata.

2. Lõikes 1 sätestatud tingimustel võib toetuslepingut muuta või selle lõpetada.

3. Lõike 1 või 2 kohaldamisest tulenevad kättesaadavad kulukohustuste assigneeringud tehakse kättesaadavaks käesoleva programmi raames.

4. Ilma et see piiraks konkurentsipõhiste menetluste kasutamist alati, kui see on asjakohane kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikli 192 lõikega 1 ja lisaks kõnealuse määruse artiklile 198, võib käesoleva määruse artiklis 12 osutatud tööprogrammis, kui see on nõuetekohaselt põhjendatud seoses vajadusega hõlbustada globaalse projekti lõpuleviimist, täpsustada meede ja toetusesaajad ning sätestada summa, mille ulatuses võib esitada ettepanekuid programmi raames käimasolevate või lõpuleviidud meetmete pikendamiseks, tagades samal ajal võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse kooskõlas määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikliga 191. Käimasolevate meetmete puhul võib toetust anda algse meetme muutmise vormis, lisades uusi tegevusi ja suurendades liidu maksimaalset toetust. Käesoleva artikli lõikes 3 osutatud kulukohustuste assigneeringuid kasutatakse tööprogrammis selliste toetuste jaoks reserveeritud summade katmiseks.

5. Uuringute puhul ei tohi liidu antava rahalise toetuse summa ületada 50 % rahastamiskõlblikest kogukuludest.

6. Artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud erieesmärgiga seotud ehitustööde puhul ei tohi liidu antava rahalise toetuse summa ületada 50 % rahastamiskõlblikust kogukulust. Kaasrahastamise määr meetmete puhul, mida rakendatakse liikmesriikides, mille kogurahvatulu elaniku kohta on alla 90 % liidu kogurahvatulust elaniku kohta, ei tohi liidu rahalise toetuse summa ületada 75 % rahastamiskõlblikest kogukuludest.

7. Artikli 3 lõike 2 punktis b osutatud erieesmärkidega seotud ehitustööde suhtes kohaldatakse järgmist:

   a) liidu antava rahalise toetuse summa ei tohi ületada 50 % rahastamiskõlblikest kogukuludest;

   b) punktis a osutatud kaasrahastamismäärasid võib suurendada maksimaalselt 75 %-ni rahastamiskõlblikest kogukuludest selliste meetmete puhul, mis aitavad arendada ühishuviprojekte, mis määruse (EL) 2022/869 artikli 18 lõikes 2 osutatud tõendusmaterjali põhjal on eriti olulised piirkonna või kogu liidu varustuskindluse seisukohast, suurendavad liidu solidaarsust või pakuvad väga innovaatilisi lahendusi.

8. Äärepoolseimates piirkondades nii transpordi- kui ka energeetikasektoris tehtavate ehitustööde puhul kohaldatav maksimaalne kaasrahastamismäär on 60 %.

9. Programmist antava toetusega kiirendatakse või võimendatakse investeeringuid, kõrvaldades turutõrked või mitteoptimaalsed investeerimisolukorrad proportsionaalselt, vältides dubleerimist ja väljatõrjumist ning stimuleerides erasektori rahastamist, samuti peab sellel olema selge Euroopa lisaväärtus.

Artikkel 11

Piiriülesed taastuvenergiaprojektid

1. Komisjon viib vähemalt kord aastas läbi piiriüleste taastuvenergiaprojektide valiku, tuginedes käesolevas artiklis, käesoleva artikli lõikes 4 osutatud delegeeritud õigusaktis ja artiklis 12 osutatud seonduvas tööprogrammis sätestatud kriteeriumidele ja menetlusele.

2. Piiriülesed taastuvenergiaprojektid peaksid andma kulude kokkuhoiu taastuvenergia kasutuselevõtul terves liidus või andma muud kasu süsteemi integreerimisele, varustuskindlusele, konkurentsivõimele või innovatsioonile võrreldes sarnase projektiga, mille viib ellu üks osalevatest liikmesriikidest või kolmas riik üksinda.

3. Ehitustööde toetuste puhul peaks taotleja tõendama vajadust ületada turutõrked või rahalised takistused, nagu ebapiisav äriline elujõulisus, suured algkulud või turupõhise rahastuse puudumine.

4. (pp.kk.aaaa) (või 12 kuud pärast käesoleva õigusakti jõustumist) võtab komisjon kooskõlas artikliga 14 vastu delegeeritud õigusakti, millega täiendatakse käesolevat määrust, sätestades konkreetsed kriteeriumid ja menetluse piiriüleste taastuvenergiaprojektide valimiseks.

5. Komisjon võib otsustada eraldada piiriüleste taastuvenergiaprojektide programmi eelarve määruse (EL) 2018/1999 artikliga 33 loodud liidu taastuvenergia rahastamismehhanismile, kui sellega on võimalik saavutada käesoleva määruse artikli 3 lõike 2 punkti b alapunktis ii osutatud erieesmärk ja kui see aitab vähendada taastuvenergiaprojektide kapitalikulusid. Ajavahemikul alates 1. jaanuarist 2028 kuni

31. detsembrini 2034 antava toetuse kogusumma ei tohi ületada 5 % käesoleva programmi eelarvest, mis on ette nähtud artikli 3 lõike 2 punktis b osutatud erieesmärkide jaoks.

Artikkel 12

Tööprogramm

1. Programmi rakendatakse määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artiklis 110 osutatud tööprogrammide kaudu.
2. Tööprogrammides esitatakse vajaduse korral Euroopa Konkurentsivõime Fondi InvestEU programmi vahendi ja instrumendi „Globaalne Euroopa“ rakendamismehhanismi kaudu rakendatavad tegevused ja nendega seotud liidu toetuse määrad.
3. Komisjon võtab tööprogrammid vastu rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 15 lõikes 3 osutatud nõuandemenetlusega.

Artikkel 13

Delegeeritud õigusaktid

Kui ELi toimimise lepingu artikli 172 teisest lõigust ei tulene teisiti, on komisjonil õigus võtta kooskõlas käesoleva määruse artikliga 15 vastu delegeeritud õigusakte määruse lisa muutmiseks seoses projektide soovitusliku loeteluga.

Artikkel 14

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 11 lõigetes 4 ja 13 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile kuni 31. detsembrini 2034.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 11 lõigetes 4 ja 13 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

   Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
5. Artikli 11 lõike 4 ja artikli 13 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist

komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra. Kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide esindajad ei osale käesoleva määruse artikli 12 lõikega 3 seotud küsimusi käsitlevates aruteludes.

Artikkel 15

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Artikli 3 lõike 2 punktis a osutatud eesmärke puudutavates küsimustes tuleb komitee kokku järgmises koosseisus: „Euroopa ühendamise rahastu – transport“.

   Artikli 3 lõike 2 punktis b osutatud eesmärke puudutavates küsimustes tuleb komitee kokku järgmises koosseisus: „Euroopa ühendamise rahastu – energeetika“.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.

4. Kui komitee arvamus saadakse kirjaliku menetlusega, lõpetatakse nimetatud menetlus ilma tulemust saavutamata, kui arvamuse esitamiseks ettenähtud tähtaja jooksul komitee eesistuja nii otsustab või kui komitee liikmete lihtenamus seda taotleb.

5. Vastavalt liidu sõlmitud rahvusvahelistele lepingutele võib kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide esindajaid kutsuda komitee koosolekutele vaatlejana osalema komitee töökorras sätestatud tingimustel, võttes arvesse liidu või selle liikmesriikide julgeolekut ja avalikku korda. Kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisatsioonide esindajad ei osale käesoleva määruse artikliga 9 seotud küsimusi käsitlevates aruteludes.

Artikkel 16

Määruse (EL) 2024/1679 muutmine

Määruse (EL) 2024/1679 artiklisse 48 lisatakse lõige 3:

„3. Komisjon võib vastu võtta rakendusakti, milles täpsustatakse taristunõuded, mida kohaldatakse teatavate taristukategooriate suhtes, mis vastavad nii tsiviil- kui ka kaitsevajadustele („kahesuguse kasutusega taristu“).

Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 61 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega.“

Artikkel 17

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EL) 2021/1153 tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2028.

Artikkel 18

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta asjaomaste meetmete jätkumist või muutmist kuni nende meetmete lõpetamiseni ning määrust (EL) nr 1316/2013 ja määrust (EL) 2021/1153 kohaldatakse nende meetmete suhtes kuni nende lõpetamiseni.

2. Programmi rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek programmi ja määruse (EL) 2021/1153 alusel vastu võetud meetmete vahel.

Artikkel 19

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2028.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
eesistuja	*president*

FINANTS- JA DIGISELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK 3
1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus 3
1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad 3
1.3. Eesmärgid 3
1.3.1. Üldeesmärgid 3
1.3.2. Erieesmärgid 3
1.3.3. Oodatavad tulemused ja mõju 3
1.3.4. Tulemusnäitajad 3
1.4. Ettepanek/algatus käsitleb 4
1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused 4
1.5.1. Lühi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava 4
1.5.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud. .. 4
1.5.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid 4
1.5.4. Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega 5
1.5.5. Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang 5
1.6. Ettepaneku/algatuse ja selle finantsmõju kestus 6
1.7. Kavandatud eelarve täitmise viisid 6
2. HALDUSMEETMED 8
2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid 8
2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id) 8
2.2.1. Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus 8
2.2.2. Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta 8
2.2.3. Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemisel ja programmi lõpetamisel) 8
2.3. Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed 9
3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU 10
3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub 10
3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele 12

3.2.1. Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade 12
3.2.1.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud 12
3.2.1.2. Sihtotstarbelisest välistulust saadavad assigneeringud 17
3.2.2. Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund 22
3.2.3. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade 24
3.2.3.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud 24
3.2.3.2. Sihtotstarbelisest välistulust saadavad assigneeringud 24
3.2.3.3. Assigneeringud kokku 24
3.2.4. Hinnanguline personalivajadus 25
3.2.4.1. Rahastatakse heakskiidetud eelarvest 25
3.2.4.2. Rahastatakse sihtotstarbelisest välistulust 26
3.2.4.3. Personalivajadus kokku 26
3.2.5. Hinnanguline mõju digitehnoloogiaga seotud investeeringutele – ülevaade 28
3.2.6. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga 28
3.2.7. Kolmandate isikute rahaline osalus 28
3.3. Hinnanguline mõju tuludele 29
4. DIGIMÕÕDE 29
4.1. Diginõuded 30
4.2. Andmed 30
4.3. Digilahendused 31
4.4. Koostalitlusvõime hindamine 31
4.5. Digimõõtme rakendamist toetavad meetmed 32

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu aastateks 2028–2034, muudetakse määrust (EL) 2024/1679 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/1153

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad

Euroopa strateegilised investeeringud

1.3. Eesmärgid

1.3.1. Üldeesmärgid

Programmi üldeesmärkideks on rajada, arendada, kindlustada, ajakohastada ja täiendada üleeuroopalisi võrke transpordi- ja energeetikasektoris, soodustada üleeuroopalistes transpordivõrkudes sõjaväelist liikuvust, hõlbustada piiriülest koostööd taastuvenergia valdkonnas ning soodustada transpordi- ja energiasektorite vahelist koostoimet.

1.3.2. Erieesmärgid

Erieesmärk

Euroopa ühendamise rahastu erieesmärgid transpordisektoris on järgmised:

1) aidata arendada ühishuviprojekte, mis on seotud omavahel ühendatud, koostalitlusvõimeliste, arukate, kestlike, vastupidavate ja mitmeliigiliste transpordivõrkudega kooskõlas määrusega (EL) 2024/1679, eelkõige järgmise kaudu:

– meetmed, mis on seotud üleeuroopalise transpordivõrgu rakendamise piiriülese mõõtmega ühishuviprojektidega, sealhulgas lisas loetletud soovituslike lõikudega seonduvad meetmed;

– meetmed, mis on seotud liidu mõõtmega ühishuviprojektidega, mis on seotud aruka, vastupanuvõimelise ja säästva üleeuroopalise transpordivõrgu väljakujundamisega;

– meetmed, mis on seotud piiriülese mõõtmega ühishuviprojektidega üleeuroopalist transpordivõrku rakendavate kolmandate riikidega kooskõlas määruse (EL) 2024/1679 artikliga 9;

2) kohandada TEN-T osad transporditaristu kahesugusele kasutusele, et parandada nii tsiviil- kui ka sõjaväelist liikuvust.

Euroopa ühendamise rahastu erieesmärgid energeetikasektoris on järgmised:

1) kaasa aidata ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide arendamisele, nagu on sätestatud määruse (EL) 2022/869 artiklis 18, et edendada energialiidu väljakujundamist, tõhusa ja konkurentsivõimelise energia siseturu integreerimist ning piiri- ja sektoriüleste võrkude koostalitlusvõimet, hõlbustada majanduse CO_2 heite vähendamist, edendada energiatõhusust ning tagada varustuskindlus;

2) hõlbustada piiriülest koostööd taastuvenergia valdkonnas, toetades piiriüleseid taastuvenergiaprojekte või uute taastuvenergiaprojektide võistupakkumisi

määruse (EL) 2018/1999 artikliga 33 loodud liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi raames, et saavutada kulutõhusal viisil liidu eesmärgid CO_2 heite vähendamise, konkurentsivõime, energia siseturu väljakujundamise ja varustuskindluse valdkonnas.

1.3.3. Oodatavad tulemused ja mõju

Märkige, milline peaks olema ettepaneku/algatuse oodatav mõju toetusesaajatele/sihtrühmale.

Transpordivaldkonnas on Euroopa ühendamise rahastu eesmärk aidata kaasa üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) väljakujundamisele, keskendudes põhi- ja laiendatud põhivõrgu väljakujundamisele 2030. ja 2040. aastaks. Sellega seoses keskendub Euroopa ühendamise rahastu eelkõige tugeva piiriülese mõõtmega taristuprojektidele. Euroopa ühendamise rahastuga aidatakse kaasa ka koostalitlusvõimeliste ja aruka liikuvuse lahenduste kasutuselevõtule TEN-T võrgus (näiteks võttes kasutusele Euroopa liikluskorraldussüsteemid) ning hõlbustatakse ELi üleminekut säästvale liikuvusele (näiteks luues TEN-T sadamates laevadele kaldaäärse elektritoite). Euroopa ühendamise rahastuga võib suurendada ka ühendatust kolmandate riikidega, arendades TEN-T koridoride piiriüleseid lõike kandidaatriikidesse. Lisaks kohandab Euroopa ühendamise rahastu TEN-T osad transporditaristu kahesugusele kasutusele, et parandada nii tsiviil- kui ka sõjaväelist liikuvust.

Euroopa ühendamise rahastu energeetikaprogramm on üleeuroopaliste energiavõrkude (TEN-E) poliitikaraamistiku lahutamatu osa, mis keskendub ELi liikmesriikide energiasüsteemide ühendamisele. Sellest antakse rahalist toetust liidu jaoks suurima lisaväärtusega projektidele, millel on märkimisväärne piiriülene mõju. Euroopa ühendamise rahastu energeetikaprogrammi raames toetatakse ka taastuvenergia valdkonna piiriülest koostööd, rahastades asjaomaseid projekte.

Euroopa ühendamise rahastu energeetikaprogrammist toetatakse selliste põhiliste piiriüleste projektide rakendamist, millega aidatakse kaasa järgmisele: liikmesriikide elektri-, vesiniku- ja CO_2 võrkude parem ühendamine, energiavõrkude digitaliseerimine, avamerevõrkude arendamine ning salvestus- ja elektrolüüsivõimekuse lõimimine võrkudesse. Need omakorda võimaldavad integreerida üha suurema osa taastuvaid energiaallikaid ja lõimida süsteemid kõigi energiakandjate vahel, mis toob kaasa energiasüsteemi CO_2 heite vähendamise, tarbijatele kindla ja taskukohase energiavarustuse, turgude parema lõimimise ja tööstuse konkurentsivõime.

Toetades piiriüleseid projekte otse ELi tasandil, aitab Euroopa ühendamise rahastu ületada kooskõlastusprobleeme, mis tulenevad projektide mitut jurisdiktsiooni hõlmavast olemusest. Tänu oma tõhusatele toimimisviisidele aitab Euroopa ühendamise rahastu kõrvaldada turutõrkeid ning aidata võimendada täiendavaid investeeringuid ja rahastamist muudest allikatest, nagu riigieelarved, riiklikud energiatariifisüsteemid ja eelkõige erasektor, kasutades kõiki finantsmääruse alusel kättesaadavaid vahendeid. Euroopa ühendamise rahastu on piiriülese taristu projektide elluviijate jaoks tõestatud vahend, kuna sellega luuakse üks kontaktpunkt, üks toetusleping ja üks eeskirjade kogum, mida tuleb järgida ka järelevalve- ja auditeerimiskava puhul.

1.3.4. Tulemusnäitajad

Märkige, milliste näitajate abil jälgitakse edusamme ja saavutusi.

Programmi tuleb rakendada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) [XXX]* [tulemuslikkust käsitlev määrus], millega kehtestatakse kulutuste jälgimise eeskirjad ja eelarve tulemusraamistik. Määrus sisaldab sekkumisvaldkondi koos näitajatega, mida kasutatakse Euroopa ühendamise rahastu raames transpordi- ja energiataristusse tehtavate asjaomaste investeeringute puhul.

1.4. Ettepanek/algatus käsitleb

☐ uut meedet

☐ uut meedet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest[30]

☒ olemasoleva meetme pikendamist

☐ ühe või mitme meetme ümbersuunamist teise või uude meetmesse või ühendamist teise või uue meetmega

1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused

1.5.1. Lühi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Alates 2014. aastast Euroopa ühendamise rahastu transpordi- ja energeetikaprogrammi rakendamisega saadud positiivsele kogemusele tuginedes teeb komisjon ettepaneku jätkata rahastu tegevust 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku ettevalmistuse kontekstis. Programmi raames keskendutakse projektidele, millel on tugev piiriülene mõõde ja suur ELi lisaväärtus, mis nõuab konkreetse ELi juhtimise piiriülest liikmesriikidevahelist kooskõlastatud rakendamist.

Transpordisektoris aidatakse Euroopa ühendamise rahastuga kaasa üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) põhivõrgu valmimisele 2030. aastaks ja laiendatud põhivõrgu väljaarendamisele 2040. aastaks, ehitades ja ajakohastades taristut, mis on vajalik sujuvaks piiriüleseks transpordiks. See toob kaasa hästitoimiva reisijate- ja kaubaveovõrgustiku. Euroopa ühendamise rahastust toetatakse ka TEN-T võrgu asjakohaste osade kohandamist sõjaväelise liikuvuse nõuetele.

Energeetikasektoris aidatakse Euroopa ühendamise rahastuga kaasa ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide arendamisele, nagu on sätestatud määruse (EL) 2022/869 artiklis 18, et edendada energialiidu väljakujundamist, tõhusa ja konkurentsivõimelise energia siseturu integreerimist ning piiri- ja sektoriüleste võrkude koostalitlusvõimet, hõlbustada majanduse CO_2 heite vähendamist, edendada energiatõhusust ning tagada varustuskindlus. Lisaks hõlbustatakse Euroopa ühendamise rahastuga taastuvenergia valdkonna piiriülest koostööd piiriüleste taastuvenergiaprojektide kaudu või võistupakkumiste kaudu uute taastuvenergiaprojektide jaoks liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi raames.

Programm peaks käivituma järgmise mitmeaastase finantsraamistiku algusega 2028. aasta alguses. Programmi rakendamise üksikasjad, näiteks projektikonkursside ajakavad, nende teema ja soovituslik eelarve või üksikasjalikud eeskirjad abikõlblikkuse ja toetuse andmise kriteeriumide kohta sätestatakse tööprogrammides. Eelkõige eraldatakse Euroopa ühendamise rahastu transpordiprogrammist viimased vahendid juba 2025. aastal ja suurte taristuprojektide projektide elluviijad seisavad praeguse mitmeaastase finantsraamistiku järelejäänud aastatel silmitsi

[30] Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

rahastamispuudujäägiga. Järgmise Euroopa ühendamise rahastu õigeaegne käivitamine ja ELi vahendite varajane eraldamine toetusesaajatele on seega väga oluline.

Eelarve täitmise viisi osas tehakse ettepanek, et komisjon jätkab programmi tõhusat ja sihipärast rakendamist otsese eelarve täitmise raames. Võimalik uuendatud delegeerimine rakendusametile, näiteks Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusametile (CINEA) praeguse mitmeaastase finantsraamistiku raames, oleneb kulude-tulude analüüsi tulemustest ja tehtavatest otsustest.

1.5.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 171 antakse liidule volitused määratleda üleeuroopaliste võrkude taristu ühishuviprojektid, kuid rakendamismeetodite üle võivad otsustada liikmesriigid. Sama artikliga on liidule antud õigus toetada sarnaseid ühishuviprojekte ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte kolmandate riikidega.

Probleemid, mille lahendamist Euroopa ühendamise rahastust toetatakse, on sedavõrd suure ulatusega ja sellist liiki, et need nõuavad liidu sekkumist, kuna neil on juba olemusest tulenevalt liidu mõõde ja neid saab tõhusamalt lahendada liidu tasandil, et üldine kasu oleks suurem, elluviimine kiirem ja kulud väiksemad, kui liikmesriikide meetmeid kooskõlastab komisjon. Liidu rahastamine on ka asjakohane vahend, millega lahendada rahastamisprobleeme, millega piiriülesed projektid tavaliselt silmitsi seisavad: projektide tulude ja kulude ebavõrdne jaotumine asjaomaste liikmesriikide vahel raskendab nende projektide rahastamist riiklikest rahastamisallikatest.

TEN-T ja TEN-E taristu: Võttes aga arvesse TEN-T ja TEN-E projektide piiriülest olemust, ei loo need mitte üksnes märkimisväärset ELi tasandi positiivset välismõju ega edenda liikmesriikidevahelist solidaarsust, vaid tekitavad projektide elluviijatele ka konkreetseid probleeme, kuna need on seotud mitme jurisdiktsiooniga, kooskõlastamine on keeruline ning kulude ja tulude jaotumine on tihtipeale asümmeetriline. Seepärast vajavad need ELi tasandi toetust. Sujuvaks sõjaväeliseks liikuvuseks kogu liidus on vaja ka vahendit, millega koordineeritakse rahastamist kõigis liikmesriikides.

Taastuvenergia: Piiriülene koostöö liikmesriikide vahel või liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel taastuvenergia valdkonnas on keskse tähtsusega, et saavutada liidu eesmärgid CO_2 heite vähendamise, konkurentsivõime, energia siseturu väljakujundamise ja varustuskindluse vallas kulutõhusal viisil. Määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud lõplikes riiklikes energia- ja kliimakavades selgitavad aga ainult üksikud liikmesriigid, kuidas nad kavatsevad luua raamistiku ühisprojektide alaseks koostööks ühe või mitme liikmesriigiga. On oht, et piiriülene koostöö jääb liidu finantsabi puudumisel mitteoptimaalsele tasemele.

Oodatav tekkiv ELi lisaväärtus (ex-post)

Rahastu annab Euroopa lisaväärtust transpordi- ja energeetikaalase ühenduvuse ning taastuvenergeetikaalase piiriülese koostöö arendamise kaudu, keskendudes Euroopa mõõtmega avalikele hüvedele ja projektidele, mida ei saaks ilma ELi abita ellu viia.

Konkreetsemalt seisneb Euroopa ühendamise rahastu Euroopa lisaväärtus selle suutlikkuses:

– juhtida avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid ELi poliitiliste eesmärkide saavutamiseks;

– võimaldada olulisi investeeringuid, mille kulud kantakse riigi/kohalikul tasandil, kuid hüved realiseeruvad Euroopa tasandil;

– kiirendada üleminekut vähese CO_2 heitega, digitaalsele ja vastupidavale taristule.

ELi toetus uuest Euroopa ühendamise rahastu programmist on suunatud meetmetele, millel on kõige suurem Euroopa lisaväärtus. Täpsemalt:

Transpordi valdkonnas hõlmab see piiriüleseid lõike ja kitsaskohti peamiselt TEN-T põhivõrgus ja laiendatud põhivõrgus ning ELi prioriteetsete sõjaväelise liikuvuse koridoride projekte.

Energeetika valdkonnas on Euroopa ühendamise rahastu eesmärk suurendada energiaturu lõimitust ja parandada piiriüleste energiavõrkude koostalitlusvõimet, vähendada CO_2 heidet, energiatõhusust, vastupanuvõimet ja varustuskindlust ning hõlbustada piiriülest koostööd energia, sealhulgas taastuvenergia valdkonnas. Need piiriülesed projektid, mis on rahastamiskõlblikud Euroopa ühendamise rahastu energiaprogrammist, kujutavad endast puuduvaid ühenduslülisid täielikult ühendatud ja vähese CO_2 heitega energiasüsteemi väljatöötamisel, kuna liikmesriigid ja ettevõtjad ei ole neid piisavalt edendanud ega prioriseerinud riiklikul tasandil. Euroopa ühendamise rahastuga aidatakse neid piiriüleseid projekte ellu viia, toetades sektoripõhiseid tegevusi uuringute ja tööde näol.

1.5.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid

Euroopa ühendamise rahastu (2014–2020) järelhindamine ja Euroopa ühendamise rahastu (2021–2027) vahehindamine viiakse läbi paralleelselt ja töö edeneb hästi.

Mõlema Euroopa ühendamise rahastu hindamise esialgsed tulemused kinnitavad, et programm on seni hästi toiminud. Rahastamisvahendi ülesehitus on asjakohane, et tegeleda eelnenud rahastamispuudujäägiga suure ELi lisaväärtusega piiriüleses taristus, koondades nende projektide rahastamise sihtotstarbeliseks rahastamisvahendiks. On olemas hea sidusus teiste ELi rahastamisvahendite ja poliitikavaldkondadega, eelkõige CO_2 heite vähendamise valdkonnas. Selle juhtimismudel (kasutades konkurentsipõhiseid projektikonkursse ja vahendite otsest haldamist tsentraliseeritud asutuse poolt) sobib hästi, et rahuldada programmi vajadusi ja tagada taotlejatele võrdsed tingimused. Euroopa ühendamise rahastu rahastamist peetakse jätkuvalt asendamatuks, sest see võimaldab olulisi transpordi- ja energeetikaprojekte, mis muidu seisaksid silmitsi märkimisväärsete viivitustega, piiratud ulatusega või mida ei viidaks ellu ebapiisava riikliku või erasektori poolse rahastamise tõttu. Lisaks otsesele rahalisele toetusele pakub Euroopa ühendamise rahastu märkimisväärset finantsvõimendust, meelitades ligi täiendavat avaliku ja erasektori kapitali ning toimides investeeringute strateegilise alusena.

1.5.4. Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega

Algatus kuulub 2028.–2034. aastat hõlmava mitmeaastase finantsraamistiku ettepaneku hulka.

Euroopa ühendamise rahastu raames tuleks keskenduda TEN-T ja TEN-E võrkude piiriüleste projektide, terves ELis sujuva sõjaväelise liikuvuse projektide ja taastuvenergiaalaste koostööprojektide toetamisele.

Liikmesriikide investeeringutega TEN-T võrku oma riiklike ja piirkondlike partnerluskavade raames tuleks täiendada Euroopa ühendamise rahastu investeeringuid, eelkõige riiklikesse lõikudesse, mis ühenduvad Euroopa ühendamise rahastu lisas osutatud piiriüleste ühendustega, ning rahastada riiklikku energiataristut ja -tootmist.

Energeetika valdkonnas võidakse riiklike ja piirkondlike partnerluskavadega suurendada Euroopa ühendamise rahastust tehtavaid energiataristuinvesteeringuid, näiteks investeerides energiavaradesse, mis ei ole piiriülesed, kuid on energiasüsteemi ümberkujundamiseks sama olulised.

TEN-T koridoride pikendamist kandidaatriikidesse ning kolmandate riikide transpordi- ja energiataristut tuleks toetada tihedas koostöös instrumendiga „Globaalne Euroopa“.

Programmist „Euroopa horisont“ toetatakse jätkuvalt teadusuuringute ja innovatsiooni toetamist transpordi ja energeetika valdkonnas ning see seotakse tihedalt Euroopa konkurentsivõime fondiga, mis hõlmab tipptasemel uuenduslike lahenduste laiendamist ja kasutuselevõttu transpordi ja energeetika CO_2 heite vähendamiseks, digitaliseerimiseks ja vastupanuvõime suurendamiseks. Euroopa ühendamise rahastut täiendatakse ka Euroopa Konkurentsivõime Fondiga, pakkudes taristuprojektidele tagatisi.

1.5.5. Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang

Kuigi tihedam seos ELi rahastamise ja kavade poliitiliste prioriteetide vahel tugevdaks nende piiriülest mõõdet, kuna juhtimismehhanism tagab täpsema keskendumise suure Euroopa lisaväärtusega piiriülestele projektidele, oleks piiriüleste taristuprojektide rakendamine kavade kaudu keerukam ja kulukam nii liikmesriikide ametiasutuste kui ka projektide elluviijate jaoks. See, et liikmesriigid viiksid oma investeerimiskavad vastavusse naaberriikide omadega, oleks pikk protsess nii kava esialgsete kavandamisläbirääkimiste ajal kui ka muudatuste puhul. Näiteks Saksamaa peaks oma riikliku kava kooskõlastama kaheksa naaberliikmesriigiga, Ungari viiega. Kui protsess ühes või mitmes liikmesriigis viibib, võib see põhjustada kuhjuvaid viivitusi. Kuigi komisjon võiks neid kooskõlastuspüüdlusi toetada (nii läbirääkimiste ajal kui ka kavade kaudu tehnilise abi andmise teel), jääks liikmesriikide ametiasutuste koormus märkimisväärseks. See võib märkimisväärselt suurendada ka projektide elluviijate halduskoormust, sest nad peaksid rakendama oma piiriüleseid projekte mitme riikliku kava alusel ning andma aru eraldi aruandlus- ja auditikavade kaudu (üks igast liikmesriigist).

Samas rõhutati mõjuhinnangus, et riiklikud ja piirkondlikud partnerluskavad võiksid hõlmata täiendavaid investeeringuid piiriülestesse lõikudesse ja ELi jaoks olulistesse projektidesse. Spetsiaalse, otseselt täidetava vahendiga tagatakse, et piiriüleseid projekte rahastatakse konkurentsipõhise lähenemisviisi alusel, valides kvaliteetseimad, suurima valmidusastme ja Euroopa lisaväärtusega projektid. Toetusesaajatel on projektitaotluse esitamiseks ja rakendamiseks ühtne kontaktpunkt ja ühtne menetlus. Lisaks jälgib komisjon tähelepanelikult projekte.

1.6. Ettepaneku/algatuse ja selle finantsmõju kestus

☐ **Piiratud kestusega**

– ☒ hõlmab ajavahemikku 1. jaanuar 2028 – 31. detsember 2034,

– ☒ finantsmõju kulukohustuste assigneeringutele avaldub ajavahemikul 2028–2034 ja maksete assigneeringutele ajavahemikul 2028–2040.

☐ **Piiramatu kestusega**

– Rakendamise käivitumisperiood hõlmab ajavahemikku AAAA–AAAA,

– millele järgneb täieulatuslik rakendamine.

1.7. Kavandatud eelarve täitmise viisid

☒ **Eelarve otsene täitmine** komisjoni poolt

– ☒ tema talituste kaudu, sealhulgas kasutades liidu delegatsioonides töötavat komisjoni personali;

– ☒ rakendusametite kaudu

☐ **Eelarve jagatud täitmine** koostöös liikmesriikidega

☒ **Eelarve kaudne täitmine**, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

– ☐ kolmandatele riikidele või nende määratud asutustele;

– ☐ rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (nimetage);

– ☐ Euroopa Investeerimispangale ja Euroopa Investeerimisfondile;

– ☐ finantsmääruse artiklites 70 ja 71 osutatud asutustele;

– ☒ avalik-õiguslikele asutustele;

– ☐ avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, sel määral, mil neile antakse piisavad finantstagatised;

– ☐ liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kellele antakse piisavad finantstagatised;

– ☐ asutustele või isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ühise välis- ja julgeolekupoliitika erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis;

– ☐ liikmesriigis asutatud asutustele, kelle suhtes kohaldatakse liikmesriigi eraõigust või liidu õigust ja kellele võib kooskõlas valdkondlike normidega usaldada liidu rahaliste vahendite või eelarveliste tagatiste haldamise niivõrd, kuivõrd selliseid asutusi kontrollivad avalik-õiguslikud asutused või avalikke teenuseid osutavad eraõiguslikud asutused ja kontrollivad organid annavad neile solidaarvastutuse vormis piisavad finantstagatised või samaväärsed finantstagatised, mis võivad iga meetme puhul piirduda liidu toetuse maksimumsummaga.

Märkused

Programmi rakendatakse vastavalt finantsmäärusele eelarve otsese ja kaudse täitmise korras. Sõltuvalt ajavahemike 2014–2020 ja 2021–2027 järelkajast võib suurema osa eelarvest

kasutamise delegeerida rakendusasutusele. Sel juhul haldaks komisjon vahetult ainult programmi toetavaid tegevusi.

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid

Programmi tuleb rakendada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) [XXX]* [tulemuslikkust käsitlev määrus], millega kehtestatakse kulutuste jälgimise eeskirjad ja eelarve tulemusraamistik, sealhulgas kõigi programmide seire, hindamise ja aruandluse kord.

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus

Programmi rakendatakse otsese eelarve täitmise kaudu. Täitmine delegeeritakse eeldatavalt rakendusametile, samas kui mõnd programmi toetusmeedet haldab komisjon otse. CINEA-l kui kogenud rakendusasutusel on rahastu järjepidevaks haldamiseks vajalik struktuur ja protsessid.

Programmi rakendatakse põhiliselt toetuste kaudu, mis on suuremahuliste taristu- ja energiatootmisprojektide jaoks sobiv rahastamisvahend.

Kontrollistrateegia koostatakse vastavalt ja selle puhul keskendutakse kooskõlas finantsmäärusega toetuste rakendamise kolmele põhietapile, milleks on projektikonkursside korraldamine ja programmi poliitilistele eesmärkidele vastavate ettepanekute valimine, tegevus, seire ja eelkontrollid, mis hõlmavad projektide rakendamist, riigihankeid, eelmakseid, vahe- ja lõppmakseid ning järelkontrolli ja makseid.

Eeldatavasti toob selline kontrollistrateegia kaasa tulemuslikkuse, mis on kooskõlas programmi viimase iteratsiooni käigus täheldatud näitajatega:

~100 % kulukohustuste kasutamine ja maksete assigneeringute kasutamine;

~100 % toetusesaajaid teavitati tähtaegselt;

~100 % toetustest allkirjastati tähtaegselt;

~100 % väljamaksetest tehti õigeaegselt;

~ Vearisk maksete tegemisel ja lõpetamisel igal aastal alla 2 % olulisuse läve.

2.2.2. Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta

Tuvastatud riskid jäävad üldiselt sarnaseks programmi eelmiste versioonide käigus tuvastatud riskidega:

kavandatust aeglasem esmatähtsate valdkondade areng (koridorid, ühishuviprojektid), sest nende kasutamine turu poolt või esitatud projektide kvaliteet ei ole piisav;

projekti elluviimise edasilükkamine;

toimivusandmete kättesaamatus või andmekvaliteediga seotud probleemid;

võimalikud vead või ELi vahendite väärkasutus, sealhulgas võimalik topeltrahastamise risk ja eeskirjade keerukus;

taristut ja/või prioriteete oluliselt mõjutavad välisriskid, näiteks geopoliitilised riskid või katastroofilised ilmastikunähtused;

rahastuse kättesaadavust või turutingimusi mõjutavad välisriskid, eriti kui peaks vähenema nõudlus taristu või krediidipakkumise järele, nagu juhtus viimase finantskriisi ajal.

Programmi eelmiseks etapiks välja töötatud peamised kontrollifunktsioonid jäävad eeldatavasti kehtima, tagades et tähelepanu pööratakse projektide järjekorra konkurentsivõimele, keskendutakse poliitilistele eesmärkidele, tagades kõigi osalejate kaasatuse, asjakohase eelarvepaindlikkuse ning järjepidevad eel- ja järelkontrollid.

Riskide leevendamiseks tuleb tähelepanu pöörata projektide ajakava konkurentsivõimelisusele ja ettevalmistusele, projektide panusele poliitikaeesmärkide saavutamisse, kõigi osapoolte aktiivse kaasatuse tagamisele ja eelarve asjakohasele paindlikkusele. Eel- ja järelhindamist kohandatakse selliselt, et need vastaksid eeldatavale riskitasemele.

Sel eesmärgil toetab kontrolle iga-aastane alt-üles riskianalüüs, kontrollide süsteemne hindamine, asjakohane teatamine kõrvalekalletest (teatamine eranditest ja mittevastavustest) ning parandusmeetmed, mis võetakse vastavalt siseauditi talituse, kontrollikoja või eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni soovitustele.

2.2.3. Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemisel ja programmi lõpetamisel)

Kontrollikulud ja kontrollimisest saadav kasu

Eeldades et suurima osa programmist rakendab rakendusamet CINEA, tagatakse praeguse Euroopa ühendamise rahastuga võrreldavad kontrollikulud. Komisjoni talituste poolt otse rakendatavate toetuste piiratud arvu puhul võivad kontrollikulud olla suuremad, kuna nende toetuste individuaalsed summad on väikesed ja puudub mastaabisääst.

Rakendusameti poolt juhitud projektide puhul olid praeguse rahastu kontrollikulud jaotatud järelevalvekuludeks komisjoni tasandil ja tegevuskuludeks rakendusasutuse tasandil.

Kontrollikulu komisjoni tasandil mõlema peadirektoraadi lõikes on hinnanguliselt[31] 0,1 % programmi tasandil tehtavate maksete assigneeringutest.

Kontrollide eesmärk on tagada, et vastutavad peadirektoraadid teostaksid sujuvat ja tõhusat järelevalvet kohaldamine agentuuri üle ning tagada komisjonile vajalik kindlus.

Kui kohaldamisala jääb samaks, siis järelevalvekulu suurenemine komisjoni tasandil peaks kajastama rakendusasutuste järelevalve suhtes kohaldatavaid lisanõudeid ning täiendavaid jõupingutusi seoses kindluse tagamisega programmide muudatuste suhtes.

[31] Kalkulatsioon ei sisalda programmiga seonduvaid strateegilisi ja poliitilisi tahke ega järelevalve teostamist rahastu delegeeritud vahendite üle.

CINEA pakub stabiilset kontrollikeskkonda. Kontrollikulud asutuste tasandil peaksid jääma 2021.–2024. aastal jääma täheldatud vahemikku (0,9–1,3 %) või selle lähedale. Suutlikkuse suurendamine, mis on vajalik programmi muudatustega kohanemiseks või kontrolliprotsesside kohandamiseks, võib siiski kaasa tuua kontrollikulude suurenemise. Kontrollimisest saadav kasu on järgmine:

– välditakse nõrgemate või ebapiisavate ettepanekute valimist;

– optimeeritakse kavandamist ja ELi vahendite kasutamist, et säiliks ELi lisaväärtus;

- tagatakse toetuslepingute kvaliteet, välditakse vigu juriidiliste isikute tuvastamisel, tagatakse ELi panuse korrektne arvutamine ja võetakse toetuste korrektseks toimimiseks vajalikud tagatised;

- toetuskõlbmatud kulud tuvastatakse maksete etapis;

- toimingute seaduslikkust ja korrektsust mõjutavad vead avastatakse auditi etapis;

– suurendatakse komisjonile esitatud teabe usaldusväärsust.

Kaalutakse lihtsustatud kuluvõimaluste kasutuselevõtmist, kui nende mõju hindamine veamäära, kontrollikulu ja -tõhususe ning mõju kontrollimisega seotud kulude ja tulude seisukohalt annab positiivse tulemuse.

Hinnanguline veamäär

Hinnanguline vearisk maksete tegemisel ja programmi lõpetamisel peaks jääma alla 2 % aastas, jäädes samas vahemikku kui Euroopa ühendamise rahastu (CEF2) puhul täheldatud veamäärad.

2.3. Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed

Komisjoni peadirektoraadid, kes vastutavad antud määruse alusel rahastatud tegevusi, peavad kaitsma liidu finantshuve kooskõlas komisjoni pettusevastase võitluse strateegia (KOM(2019) 196 (lõplik)) ja selle muudetud tegevuskavaga (KOM(2023) 405 (lõplik)).

Pettusevastased meetmed hõlmavad eeskätt pettust, korruptsiooni ja muid ebaseaduslikke tegevusi ennetavate meetmete kasutuselevõtmist, tõhusat kontrollimist, alusetult tehtud maksete tagastamist, juhul kui avastatakse eeskirjade rikkumist, tõhusat, proportsionaalset ja hoiatavaid karistusi vastavalt nõukogu määrusele (EÜ, Euratom) nr 2988/95, nõukogu määrusele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1073/1999.

Liikuvuse peadirektoraat ja energeetika peadirektoraat ning rakendusasutus CINEA on uuendanud oma pettusevastast strateegiat ja vastavaid peadirektoraadi tasandi tegevuskavasid, mis hõlmab kogu kulutsüklit ja võtab arvesse rakendatavate meetmete proportsionaalsust ja kulu-tulu analüüsi, nii et võimaldatakse programmi riskihindamine.

Kolm talitust tagavad, et nende pettuseriski juhtimise meetodid on suunatud pettuseriskivaldkondade tuvastamisele, võttes arvesse peadirektoraadi sektoripõhist kulude-tulude analüüsi ja Euroopa Pettustevastase Ameti OLAFi riskianalüüsi.

Lepingute, toetuste ja nendega seotud maksete halduslik järelevalve on CINEA ülesanne. Pettusevastast strateegiat uuendatakse iga kahe aasta tagant, viimati tehti seda 2024. aasta lõpus. Agentuur töötab välja enda pettusevastased meetmed, sh järelauditi strateegia, et hinnata (selle aluseks olevate tehingute õiguspärasust ja

vastavust eeskirjadele ning nõuda tagasi valedel alustel makstud toetus. CINEA tegevust auditeerib kord aastas Euroopa Kontrollikoda, selgitamaks, kas aastaaruanne annab selle aluseks olevatest tehingutest õige ja õiglase ülevaate (tulu ja kulu) ning samuti läbib INEA igal aastal Euroopa parlamendi ja nõukogu eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse.

Vastutava peadirektoraadi või CINEA sõlmitud toetuse andmise lepingud ja korraldatud hanked tuginevad standardvormile, milles on toodud üldkohaldatavad pettusevastased meetmed, sh auditeerimisõigus, kohapealsete kontrollide läbiviimine ja eelpool nimetatud kontrollid. Komisjonil ja selle esindajatel ning kontrollikojal on õigus auditeerida nii dokumentide alusel kui ka kohapeal kõiki abisaajaid, töövõtjaid ja alltöövõtjaid, kes on saanud liidu abiraha.

Euroopa Pettustevastasel Ametil OLAF on õigus viia läbi sellise rahastamisega vahetult või kaudselt seotud ettevõtjate kohapealseid uuringuid ja kontrolle kooskõlas nõukogu määrusega (Euratom, EÜ) nr 2185/96, et teha kindlaks, kas seoses toetuslepingu, otsuse või liidu rahastamist käsitleva lepinguga on toimunud pettust, korruptsiooni või muud ebaseaduslikku tegevust. Euroopa Prokuratuuril on vajalik juurdepääs oma pädevuse teostamiseks kooskõlas nõukogu määrusega (EL) 2017/1939.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub

Järjestage mitmeaastase finantsraamistiku rubriigiti ja iga rubriigi sees eelarveridade kaupa

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud /liigendamata[32]	EFTA riigid[33]	Kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid[34]	Muud kolmanda d riigid	Muu sihtotstarbeline tulu

- Uued eelarveread, mille loomist taotletakse

Järjestage mitmeaastase finantsraamistiku rubriigiti ja iga rubriigi sees eelarveridade kaupa

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud /liigendamata	EFTA riigid	Kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid	Muud kolmanda d riigid	Muu sihtotstarbeline tulu
2	05 01 01 Euroopa ühendamise rahastu toetuskulud (transport, energeetika, sõjaväeline liikuvus)	Liigendamata	EI	JAH	JAH	EI
2	05 02 01 01 – Euroopa ühendamise rahastu - Transport	Liigendatud	EI	JAH	JAH	EI

32 Liigendatud = liigendatud assigneeringud / liigendamata = liigendamata assigneeringud.
33 EFTA: Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon.
34 Kandidaatriigid ja vajaduse korral Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaadid.

2	05 02 01 02 – Euroopa ühendamise rahastu - Sõjaväeline liikuvus	Liigendatud	EI	JAH	JAH	EI
2	05 02 02 – Euroopa ühendamise rahastu - Energeetika	Liigendatud	EI	JAH	JAH	EI

3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele

3.2.1. Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade

– ☐ Ettepanek/algatus ei nõua tegevusassigneeringute kasutamist

– ☒ Ettepanek/algatus nõuab tegevusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.1.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Nr	2

			Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**	**Mitmeaastane finantsraamistik 2028–2034 KOKKU**
Tegevusassigneeringud										
05 02 01 01 – Euroopa ühendamise rahastu - Transport	Kulukohustused	(1a)	4,282	4,455	4,637	4,825	4,517	5,220	5,428	**33,864**
	Maksed	(2a)	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	**p.m**
05 02 01 02 – Euroopa ühendamise rahastu - Sõjaväeline liikuvus	Kulukohustused	(1b)	2,842	2,899	2,609	2,483	2,533	2,214	2,071	**17,651**
	Maksed	(2b)	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	**p.m**
05 02 02 – Euroopa ühendamise rahastu - Energeetika	Kulukohustused	(1b)	3,782	3,936	4,096	4,261	4,432	4,610	4,795	**29,912**
	Maksed	(2b)	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	**p.m**
Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud										
05 01 01	Euroopa ühendamise rahastu toetuskulud (transport, energeetika,	(3)	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	**p.m**

	sõjaväeline liikuvus)									
assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	= 1a + 1b + 3	10,906	11,290	11,342	11,569	11,982	12,045	12,294	**81,428**
DG MOVE/ENER	Maksed	= 2a + 2b + 3								

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	**4**	„Halduskulud“[35]

Peadirektoraat		Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**	**Mitmeaastane finantsraamistik 2028–2034 KOKKU**
• Personalikulud		11,672	11,672	11,672	11,672	11,672	11,672	11,672	**81,704**
• Muud halduskulud		114,000	114,000	114,000	114,000	114,000	114,000	114,000	**798,000**
DG MOVE/ENER KOKKU		**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**879,672**	**879,704**

[35] Vajalike assigneeringute kindlaksmääramiseks tuleks kasutada aastaseid keskmisi kulunäitajaid, mis on kättesaadavad BUDGpedia veebilehel.

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 4 assigneeringud KOKKU	(Kulukohustuste kogusumma = maksete kogusumma)	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**879,672**	**879,704**

		Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**	**Mitmeaastane finantsraamistik 2028–2034 KOKKU**
Mitmeaastase finantsraamistiku	Kulukohustused								
RUBRIIKIDE 1–4 assigneeringud KOKKU	Maksed								

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

3.2.2. Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund (ei täideta detsentraliseeritud asutuste puhul)

Kõnealuse programmi edusammude ja saavutuste jälgimiseks kasutatavad väljund- ja tulemusnäitajad vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) [XXX]* [tulemuslikkust käsitlev määrus] sätestatud ühistele näitajatele.

3.2.3. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade

– ☐ Ettepanek/algatus ei nõua haldusassigneeringute kasutamist

– ☒ Ettepanek/algatus nõuab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.3.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud

HEAKSKIIDETUD EELARVE	Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**	**2028–2034 KOKKU**
RUBRIIK 4								
Personalikulud	11,672	11,672	11,672	11,672	11,672	11,672	11,672	**81,704**
Muud halduskulud	114,000	114,000	114,000	114,000	114,000	114,000	114,000	**798,000**
RUBRIIK 4 kokku	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**125,672**	**879,704**
RUBRIIGIST 4 välja jäävad kulud								
Personalikulud	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Muud halduskulud	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
RUBRIIGIST 4 välja jäävad kulud kokku	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
KOKKU	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

==========

==========

Personali ja muude halduskuludega seotud assigneeringute vajadused kaetakse assigneeringutest, mille asjaomane peadirektoraat on kõnealuse meetme haldamiseks juba andnud, ja/või peadirektoraadi sees ümberpaigutatud assigneeringutest, mida vajaduse korral võidakse täiendada nendest lisaassigneeringutest, mis haldavale peadirektoraadile eraldatakse iga-aastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

3.2.4. Hinnanguline personalivajadus

– ☐ Ettepanek/algatus ei nõua personali kasutamist

– ☒ Ettepanek/algatus nõuab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.4.1. Rahastatakse heakskiidetud eelarvest

Hinnanguline väärtus täistööaja ekvivalendina

HEAKSKIIDETUD EELARVE	Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)							
20 01 02 01 (komisjoni peakorteris ja esindustes)	61	61	61	61	61	61	61
20 01 02 03 (ELi delegatsioonides)	0	0	0	0	0	0	0
01 01 01 01 (kaudne teadustegevus)	0	0	0	0	0	0	0

01 01 01 11 (otsene teadustegevus)		0	0	0	0	0	0	0
Muud eelarveread (märkige)		0	0	0	0	0	0	0
• Koosseisuväline personal (täistööaja ekvivalendina)								
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid)		2	2	2	2	2	2	2
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja noored eksperdid ELi delegatsioonides)		0	0	0	0	0	0	0
Haldustoetuse eelarverida	- peakorteris	0	0	0	0	0	0	0
	- ELi delegatsioonides	0	0	0	0	0	0	0
01 01 01 02 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid kaudse teadustegevuse valdkonnas)		0	0	0	0	0	0	0
01 01 01 12 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid otsese teadustegevuse valdkonnas)		0	0	0	0	0	0	0
Muud eelarveread (märkige) - Rubriik 7		0	0	0	0	0	0	0
Muud eelarveread (märkige) - Rubriigist 7 välja jäävad kulud		40	40	40	40	40	40	40
KOKKU		**103**	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**

3.2.4.3. Personalivajadus kokku

HEAKSKIIDETUD EELARVE + SIHTOTSTARBELINE VÄLISTULU KOKKU		Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)								
20 01 02 01 (komisjoni peakorteris ja esindustes)		61	61	61	61	61	61	61
20 01 02 03 (ELi delegatsioonides)		0	0	0	0	0	0	0
01 01 01 01 (kaudne teadustegevus)		0	0	0	0	0	0	0
01 01 01 11 (otsene teadustegevus)		0	0	0	0	0	0	0
Muud eelarveread (märkige)		0	0	0	0	0	0	0
• Koosseisuväline personal (täistööaja ekvivalendina)								
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid)		2	2	2	2	2	2	2
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja noored eksperdid ELi delegatsioonides)		0	0	0	0	0	0	0
Haldustoetuse eelarverida	- peakorteris	0	0	0	0	0	0	0
	- ELi delegatsioonides	0	0	0	0	0	0	0

01 01 01 02 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid kaudse teadustegevuse valdkonnas)	0	0	0	0	0	0	0
01 01 01 12 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid otsese teadustegevuse valdkonnas)	0	0	0	0	0	0	0
Muud eelarveread (märkige) - Rubriik 4	0	0	0	0	0	0	0
Tulemuslikkuse hindamise asutuse sekretariaadi toetuskulud	40	40	40	40	40	40	40
KOKKU	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**

Tulenevalt nii personaliga kui ka assigneeringute tasemega seotud üldisest pingelisest olukorrast rubriigis 4 kaetakse personalivajadus nende peadirektoraadi töötajatega, kes on juba määratud meedet haldama, ja/või peadirektoraadi või komisjoni muude talituste sisese töötajate ümberpaigutamise teel.

Ettepaneku rakendamiseks vajatav personal (täistööaja ekvivalendina)

•	• **Kaetakse komisjoni talituste olemasolevast personalist**	• **Erakorraline lisapersonal***		
•	•	• **Rahastatakse rubriigist 7 või teadusuuringute eelarveridadelt**	**Rahastatakse BA ridadelt**	• **Rahastatakse tasudest**
Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad	61		ei kohaldata	
Koosseisuväline personal (lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud)	32		10*	

*10 uut täistööajale taandatud töötajat vastavad kümnele ametikohale, mille sekretariaat saab 2028. aastal tulemuslikkuse hindamiseks eelarvereal 02 01 21 02, nagu kaasseadusandjad leppisid kokku läbirääkimistel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2024. aasta määruse (EL) 2024/2803 (ühtse Euroopa taeva rakendamise kohta (uuesti sõnastatud)) üle.

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	• Poliitika kujundamine ja rakendamine • Toetus piirkondadele ja teemavaldkondadele ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramiseks • Osapooltega koordineerimine ja ühenduses olemine (liikmesriigid, kolmandad riigid, teised peadirektoraadid ja muud ELi asutused, temaatilised ja piirkondlikud foorumid jne). • Tööprogrammi koostamine

	• Valikumenetlused • Iga-aastaste taotlusvoorude korraldamine ja ELi rahastamist saavate projektide väljavalimine • Operatiivne ja rahaline projektijuhtimine • Hindamised
Koosseisuvälised töötajad	• Toetus piirkondadele ja teemavaldkondadele ühishuviprojektide ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramiseks • Valikuprotsesside toetamine • Iga-aastaste taotlusvoorude korraldamise ja ELi rahastamist saavate projektide väljavalimise toetamine • Rahalise ja projektijuhtimise toetamine • Hindamiste korraldamise toetamine

3.2.5. Hinnanguline mõju digitehnoloogiaga seotud investeeringutele – ülevaade

Digi- ja IT-assigneeringud KOKKU	Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**	**Mitmeaastane finantsraamistik 2028–2034 KOKKU**
RUBRIIK 4								
Institutsiooni tasandi IT-kulud	0,845	0,845	0,845	0,845	0,845	0,845	0,845	**5,915**
RUBRIIK 4 kokku	**0,845**	**0,845**	**0,845**	**0,845**	**0,845**	**0,845**	**0,845**	**5,915**
RUBRIIGIST 4 välja jäävad kulud								
Poliitikavaldkondade IT-kulud rakenduskavadele	14,23	14,59	14,967	15,364	15,78	16,217	16,675	**107,823**
RUBRIIGIST 4 välja jäävad kulud kokku	**14,23**	**14,59**	**14,967**	**15,364**	**15,78**	**16,217**	**16,675**	**107,823**
KOKKU	**15,075**	**15,075**	**15,075**	**15,075**	**15,075**	**15,075**	**15,075**	**113,738**

**Rubriigi 4 alla kuuluvad IT-kulud arvutati vastavalt eelarve peadirektoraadi juhistele: täistööajale taandatud töötajate arv korrutatuna 8200 euroga täistööajale taandatud töötaja kohta.*

3.2.6. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga

Ettepanek on kooskõlas ettepanekuga 2028.–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistiku kohta.

Ettepanek/algatus:

– ☒ ei näe ette kolmandate isikute poolset kaasrahastamist

– ☐ näeb ette kolmandate isikute poolse kaasrahastuse, mille hinnanguline summa on järgmine:

assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

	Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**	Kokku
Nimetage kaasrahastav asutus								
Kaasrahastatavad assigneeringud KOKKU								

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

– ☒ Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele

– ☐ Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:

  – ☐ omavahenditele

  – ☐ muudele tuludele

  – ☐ märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida	Jooksval eelarveaastal kättesaadavad assigneeringud	Ettepaneku/algatuse mõju[36]						
		Aasta **2028**	Aasta **2029**	Aasta **2030**	Aasta **2031**	Aasta **2032**	Aasta **2033**	Aasta **2034**
Artikkel ….								

Sihtotstarbeliste tulude puhul märkige, milliseid kulude eelarveridasid ettepanek mõjutab.

Muud märkused (nt tuludele avaldatava mõju arvutamise meetod/valem või muu teave).

4. DIGIMÕÕDE

4.1. Diginõuded

Euroopa ühendamise rahastust toetatakse jätkuvalt IT-vahendeid, mis on osutunud asendamatuks projekti tõhusal ja läbipaistval juhtimisel. Sellega seoses on väga olulised sellised vahendid nagu ühtne elektroonilise andmevahetuse ala (SEDIA), eGrants, TENtec,

[36] Traditsiooniliste omavahendite (tollimaksud ja suhkrumaksud) korral tuleb märkida netosummad, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.

Map-IT, EMI-ECS, QlikSense (või muu äriteabe ja andmeanalüüsi lahendus, mis toetab andmete visualiseerimist, uurimist ja analüüsi), läbipaistvusplatvorm (TP Viewer), CIRCABC, EUSurvey ja ARACHNE. Lisaks toetatakse Euroopa ühendamise rahastust jätkuvalt komisjoni rakendustegevust, mis on seotud mitmesuguste IT-süsteemide ja teabevahetuskeskkondadega, mis on ette nähtud ELi õigusaktide ja algatustega nagu ESSKY, PRIME KPI, Euroopa merenduse ühtsete kontaktpunktide keskkond, eFTI jne.

SEDIA pakub rahastamis- ja hankeportaali kaudu ühtset juurdepääsupunkti rahastamis- ja hankeprotsessidele, tsentraliseerides osalejate andmed ja vähendades käsitsi tehtavat tööd. eGrants hõlmab kogu toetuse elutsüklit, tagades järjepidevuse ja jälgitavuse. Map-IT võimaldab kodeerida nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid projektinäitajaid, et toetada temaatilist ja riigi tasandi aruandlust. CIRCABC hõlbustab ühist dokumendihaldust koos versioonide kontrollimise ja mitmekeelse juurdepääsuga. EUSurveyt kasutatakse struktureeritud andmekogumiseks, samal ajal kui ARACHNE tõhustab projektide järelevalvet, tehes täiustatud andmete ja riskinäitajate abil kindlaks võimalikud pettuseriskid.

Üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) infosüsteem TENtec pakub interaktiivseid kaarte ja ajakohaseid aruandeid, et toetada läbipaistvust, informeeritud otsustamist ja üldsuse teadlikkust. TENtec kogub ja säilitab geograafilist, finants- ja ajaloolist teavet ELi ja selle naaberriikide transpordivõrgu taristu kohta TEN-T programmi rakendamise kavandamise, poliitiliste otsuste tegemise ja järelevalve eesmärgil. TENtec on määruse (EL) 2024/1679 kohaselt nõutav süsteem. Koostöös liikmesriikide ja sidusrühmadega välja töötatud süsteem annab põhjaliku ülevaate TEN-T poliitikast, abi projektide järelevalvel ning toetab transpordi modelleerimist ja tulevast planeerimist. TENtec sisaldab ka andmeid sõjaväelise liikuvuse ja alternatiivkütuste taristu kohta, mis mõlemad toetavad asjakohaseid poliitilisi prioriteete, ning see hõlmab tõenäoliselt eri liiki poliitikaandmeid, mis nõuavad geolokaliseerimist.

TENteciga seotud Euroopa alternatiivkütuste vaatluskeskus (EAFO) on põhiline IT-vahend, millega toetatakse kestlikule liikuvusele ülemineku jälgimist, nagu on sätestatud näiteks määruses (EL) 2023/1804 alternatiivkütuste taristu kohta. EAFOst saab põhjalikke ja ajakohaseid andmeid ja statistikat alternatiivkütuste taristu, sõidukite kasutuselevõtu ja riiklike poliitikameetmete kohta terves ELis. EAFO on IT-vahend, millega toetatakse määrusest (EL) 2023/1804 tulenevate õiguslike kohustuste rakendamist, näiteks alternatiivkütuste andmete ühist ELi juurdepääsupunkti.

EMI-ECS on IT-vahend, mida kasutatakse taotluste hindamises osalevate välisekspertide valimiseks ja nendega lepingute sõlmimiseks. QlikSense on statistikaks ja projektide seireks kasutatav vahend. Läbipaistvusplatvorm ja TP Viewer on vahendid, mida kasutatakse üldsusele rahastatud projekte käsitleva teabe ja statistika andmiseks.

Euroopa ühtse taeva platvormiga (ESSKY) toetatakse sidusrühmi ühtse Euroopa taeva tulemuslikkuse kava ja tasude süsteemi rakendamisel. Sellega võimaldatakse andmekogude kaudu juurdepääsu asjakohasele teabele ja pakutakse dokumentide esitamise funktsiooni.

Euroopa raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjate põhiliste tulemusnäitajate platvorm võimaldab jälgida raudteetranspordiga seotud põhilisi tulemusnäitajaid. Sellega pakutakse raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjatele aruandlusplatvormi.

Euroopa Liidu sidusa intelligentse transpordisüsteemi (C-ITS) turvavolituste haldamise süsteemiga (EU CCMS) toetatakse C-ITSi süsteemide ja tehnoloogiate kasutuselevõttu Euroopas. See põhineb kesksetel elementidel, et toetada turvalist koostalitlusvõimet Euroopa tasandil. Direktiivis 2010/040 intelligentsete transpordisüsteemide kohta on

määratletud komisjoni roll EU CCMSis.

Euroopa merenduse ühtsete kontaktpunktide keskkond loodi määrusega (EL) 2019/1239 ning see on õiguslik ja tehniline raamistik, et ühtlustada merendusettevõtjate ja ametiasutuste vahelisi haldusformaalsusi ELi sadamakülastuse ajal. See koosneb riiklike merenduse ühtsete kontaktpunktide võrgustikust, mida täiendavad komisjoni hallatavad ühised IT-komponendid ja -teenused.

Elektroonilise kaubaveoteabe (eFTI) andmevahetuskeskkond on kogu ELi hõlmav detsentraliseeritud IT-arhitektuur, mis loodi määrusega (EL) 2020/1056. Sellega toetatakse teabevahetust ettevõtjate ja pädevate asutuste vahel, et kontrollida vastavust kuuele ELi transpordimäärusele ja direktiivile ning rohkem kui 170 siseriiklikule õigusaktile, millega reguleeritakse kaubavedu liikmesriikides.

Lahendusega Galileo Green Lane jälgitakse liiklusolukorda TEN-T piiriületuspunktides seoses maanteekaubaveoga ja raudtee-kaubaveo sõiduajaga TEN-T koridorides. See tagab piiriametnikele ja vedajatele piiriolukorra nähtavuse, võimaldades neil näha, millised piirid on suurema koormuse all. Galileo Green Lane võimaldab piiridel vastata rohelise transpordikoridori nõuetele, võimaldades liiklusvoogu alla 15 minuti.

Euroopa ühtne liikuvusandmeruum (EMDS) peaks võimaldama andmete leidmist ja jagamist olemasolevatest ja tulevastest transpordi ja liikuvuse alastest andmeallikatest. EMDSi teatises (COM/2023/751 final) märkis komisjon, et üks peamisi komponente on (meta)andmeportaal, kus kõik asjaomased andmeökosüsteemid saaksid jagada nende hallatavaid andmetüüpe käsitlevaid metaandmeid ja vastavaid juurdepääsutingimusi.

4.2. Andmed

Euroopa ühendamise rahastust toetatavad digivahendid on väga erinevat laadi, puudutavad eri transpordiliike ja eri osalejaid, kes vahetavad teavet (komisjoni talitused, toetusesaajad, riiklikud ametiasutused, äripartnerid jne). Seega töödeldakse vahenditega ka erisuguseid andmeid. Üldiselt järgitakse nende puhul ühekordsuse põhimõtet, tagades andmete maksimaalse taaskasutuse ja vältides andmete korduvat sisestamist, jagades samas andmeid kaitstult ja turvaliselt.

4.3. Digilahendused

Kõik kirjeldatud vahendid on kavandatud selliselt, et nad edendaksid sidusust, suurendaksid tõhusust ja tagaksid koostalitlusvõime, parandades seeläbi Euroopa ühendamise rahastuga seotud komisjoni teenuste aluseks olevate protsesside üldist kvaliteeti ja toetades ühtse turu tõrgeteta toimimist.

4.4. Koostalitlusvõime hindamine

Sidusrühmad juba kasutavad kõiki kirjeldatud digivahendeid. Nende puhul on näha tugevat koostalitlusvõimet standardsete teabevahetusmeetodite kaudu.

Euroopa ühtse liikuvusandmeruumi puhul töötab komisjon välja selle kasutuselevõtu üksikasju.

4.5. Digimõõtme rakendamist toetavad meetmed

Kirjeldatud digivahendid toimivad tõhusalt ning mis tahes tulevasi muudatusi või täiustusi rakendatakse kontrollitult ja etapiviisiliselt, et tagada järjepidevus ning vältida häireid käitamisel või määruse rakendamisel.